

A munkaerőpiaci átmenet és alkalmazkodóképesség fejlesztése, a foglalkoztatás/munkaügy kritikus kérdései: a bányászat, kőfejtés ágazatban

GINOP 5.3.5-18-2019-00125/4-4

Miskolci Egyetem

Műszaki Földtudományi Kar

Szerzők: Siskáné Dr. Szilasi Beáta – Dr. Molnár József

Térképek: Pecsmány Péter

Tartalomjegyzék

Bevezetés	3
1. Az Észak-magyarországi régió bányászata a 2000-es évektől kezdve (Dr. Molnár József).....	4
1.1. A bányászati vállalkozások száma Magyarországon.....	4
1.2. Magyarország szilárdásvány-vagyon mérlege	5
1.3. Az észak-magyarországi bányászat	7
1.4. Irodalomjegyzék az 1. fejezethez	15
2. A bányászat, kőfejtés ágazat munkaerőpiaci helyzete az Észak-magyarországi és a többi konvergencia régióban (Siskáné Dr. Szilasi Beáta).....	18
2.1. A főbb munkaerőpiaci mutatók a konvergencia régiókban.....	18
2.1.1 A munkaerőpiaci kínálatot befolyásoló demográfiai folyamatok.....	19
2.1.2. A foglalkoztatás, munkanélküliség és aktivitás alakulása a konvergencia régiókban.....	21
2.1.3. Munkaerőhiány és a potenciális munkaerő-tartalék a konvergencia régiókban.....	23
2.1.4. A bányászat, kőfejtés ágazat munkaerőpiaci tényadatai a konvergencia régiókban.....	24
2.2. A főbb munkaerőpiaci folyamatok az Észak-magyarországi régióban.....	28
2.2.1. Az Észak-magyarországi régió megyéinek általános demográfiai - munkaerőpiaci jellemzői	30
2.2.2. A bányászat, kőfejtés ágazat munkaerőpiaci tényadatai, és a munkaerő kereslet-kínálat alakulása az Észak-magyarországi régió megyéire vonatkozóan	36
2.2.3. Az Észak-magyarországi régió főbb foglalkoztatói és munkaerőpiaci átmenet szempontjából kritikus pontok.....	38
2.3. Irodalomjegyzék a 2. fejezethez	41

„A munkaerőpiaci átmenet és alkalmazkodóképesség fejlesztése, a foglalkoztatás/munkaügy kritikus kérdései: a bányászat, kőfejtés ágazatban (pdf) Siskáné Szilasi Beáta, Molnár József „,

Bevezetés

A tervezési folyamatok és a döntéshozás során is egyre nagyobb az igény arra, hogy a munkapiaci és a munkaerőpiaci kereslet és kínálat tekintetében feltárjuk a jelenlegi állapotokat. Bár a foglalkoztatás terén vannak aktuális igények, mégis a legtöbb esetben hosszabb távú folyamatokkal kell számolni [5]. Jelen tanulmány célja, hogy megvizsgálja, az Észak-magyarországi régióra (Borsod-Abaúj-Zemplén, Heves, Nógrád megyére), valamint a többi konvergencia régióra is fókuszálva, a munkaerőpiac jellemzőit a bányászat-kőfejtés ágazat esetében; különös tekintettel arra, hogy mekkora emberi erőforrás potenciál van a bányászat és a hozzá köthető ágazatok esetében. A másik fő kérdés, hogy milyen keresleti-kínálati lehetőségek voltak jellemzőek, és hogyan alakult a foglalkoztatottság és a munkanélküliség az elmúlt időszakban.

A gazdasági jellemzők változásához mindig kapcsolhatunk ún. húzó és visszafejlődő ágazatokat, azaz azok a szektorok, amelyekre az átlagnál differenciáltabb, dinamikusabb növekedés, vagy inkább a visszafejlődés a jellemző [5]. A tanulmányban sorra vesszük a régiók általános gazdasági és munkaerőpiaci jellemzőit, a legújabb 2020 I. negyedévére vonatkozó adatok, valamint egy hosszabb időtávra, 10 évre, történő visszatekintés elemzésével. A kiemelt régióra (Észak-magyarországi régió) vonatkozóan áttekintjük a demográfiai és foglalkoztatási viszonyokat, valamint a régió bányászati tevékenységét, annak változását és a jelenlegi vállalatokat, akik az ágazatban jelen vannak. A munkaerőpiaci keresletet és kínálatot elemezve megadjuk a közelmúlt adatait és ezekhez kapcsolódóan az általánosan jellemző munkaerőpiaci folyamatokat. Az elemzés utolsó részében az adatok tükrében felmérjük a kockázatokat és lehetőségeket.

A bányabezárásokhoz kapcsolódó problémák már az 1960-as évek óta jelen vannak Európa-szerte, különösen érzékelhetőek voltak a változások a szén- és ércbányászat esetében. A művelés megszüntetésének okaként megjelent a bányák kimerülése csakúgy, mint a bányászott nyersanyag gazdasági megítélésének változása, valamint a kitermelés költségeinek az elfogadható mérték fölé emelkedése [14]. A felhagyott bányák, valamint az egykor a bányához tartozó épületek és ipari területek mind környezeti, mind társadalmi-gazdasági problémákat felvetettek [14]. A felkérés alapján ebben a tanulmányban az utóbbi témakört elemezzük, feltárva a bányászat, kőfejtés ágazat jelenlegi munkaerőpiaci/foglalkoztatási szerkezetét és helyzetét, a munkaerőpiaci kereslet és kínálat alakulását, az alkalmazkodóképesség és az átmenet szempontjából kritikus pontokat, a jelenlegi tendenciákat és jövőbeli perspektívákat az Észak-magyarországi régióban.

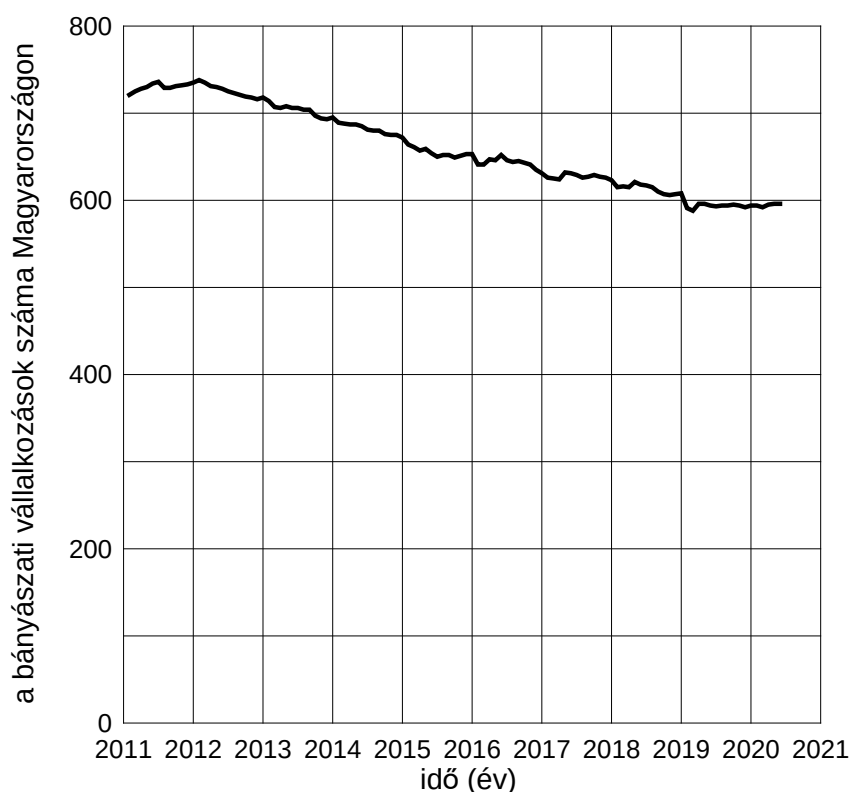
A tanulmány összeállításához felhasználtuk Horn János, a BDSZ elnöki főtanácsadójának, szakmai kiegészítő anyagait (ld. 2.3. fejezet [8/a] és [8/b]), aki jelentős segítséget nyújtott a statisztikai anyagok összeállításában is. A szakmai anyagokban megfogalmazott gondolatok és az összeállított statisztikai anyagok segítséget nyújthatnak a további pályázati egyeztetések során.

1. Az Észak-magyarországi régió bányászata a 2000-es évektől kezdve

1.1. A bányászati vállalkozások száma Magyarországon

Magyarországon a szilárdásvány bányászat nagy része a középhegységekben koncentrálódik a Bakony nyugati részétől egészen a Zempléni-hegység északkeleti csücskéig. A síkvidéken további jelentős homok-, kavics- és homokoskavics bányászati kapacitások épültek ki azóta, hogy a beton az építkezésben teret hódított. A bányászati vállalkozások számáról hivatalos és publikus információt a Központi Statisztikai Hivatal tesz közzé. Adataik azonban országosak. Ezért először az országos adatokat tekintjük át, majd az északi országrészben működő nagyobb bányavállalkozásokat és bányaüzemeiket. A bányászatba természetesen a kőbányászatot is beleértjük, amit a Központi Statisztikai Hivatal kőfejtésnek nevez a terminológiájában.

Magyarországon jelenleg mintegy 600 olyan cég van bejegyezve, amely bányászati tevékenységet (is) folytat. Ezek száma 2010 körül kb. 20 %-kal magasabb volt, 730-740 körüli. A csökkenés 10 év alatt egyenletesen ment végbe (1.1. ábra). A *működő* bányászati vállalkozások száma a 2003-2018 időszakban kb. 10%-kal 391-re csökkent (1. táblázat). A működő vállalkozások száma évről évre változik, minden évben 5-10 % körüli az új és a megszűnő vállalatok száma.

1. ábra. A regisztrált bányászati vállalkozások (a kőbányákat is beleértve) száma Magyarországon a Központi Statisztikai Hivatal kimutatása [2,3] szerint

A bányászati vállalkozások számának az alkalmazotti létszámaik szerinti megoszlása a 2. táblázatban olvasható a 2010. évből. A szilárdásvány bányászatban jellemző az alacsony alkalmazotti létszám. A számításba vett 460 vállalkozás között mindössze 2 volt (0,4 %) 250 vagy annál magasabb alkalmazotti létszámú, míg közel 80 százalékuk (szám szerint 367) 10-nél kevesebb alkalmazottat foglalkoztatott.

A bányászatban foglalkoztatottak létszáma a 2008-2020 időszakban 6000 és 13000 fő között változott (2. ábra). Az ingadozás mértéke jelentős, a hullámhegyek és a hullámvölgyek viszonylag gyorsan váltakoztak. A foglalkoztatottak döntő többsége (73-95 %) férfi, és csak kis részük (5-27 %) nő. A nők számarányában az időszak vége felé enyhe növekedés figyelhető meg.

1. táblázat. Működő, valódi új, valódi megszűnt vállalkozások száma a bányászatban (a kőbányászatot is beleértve) a 2003-2018 időszakban Magyarországon a Központi Statisztikai Hivatal kimutatása [38] szerint. A forrásban közölt adatok a 2015. évtől tartalmazzák a nonprofit gazdasági társaságokat is.

idő (év)	a működő vállalkozások száma összesen	a valódi új vállalkozások száma	a valódi megszűnt vállalkozások száma
2003	433	32	29
2004	444	39	34
2005	442	35	30
2006	446	36	34
2007	441	31	41
2008	446	40	36
2009	448	31	35
2010	460	41	45
2011	443	33	27
2012	440	31	35
2013	431	24	32
2014	426	26	37
2015	419	28	33
2016	402	28	29
2017	385	24	27
2018	391	24	

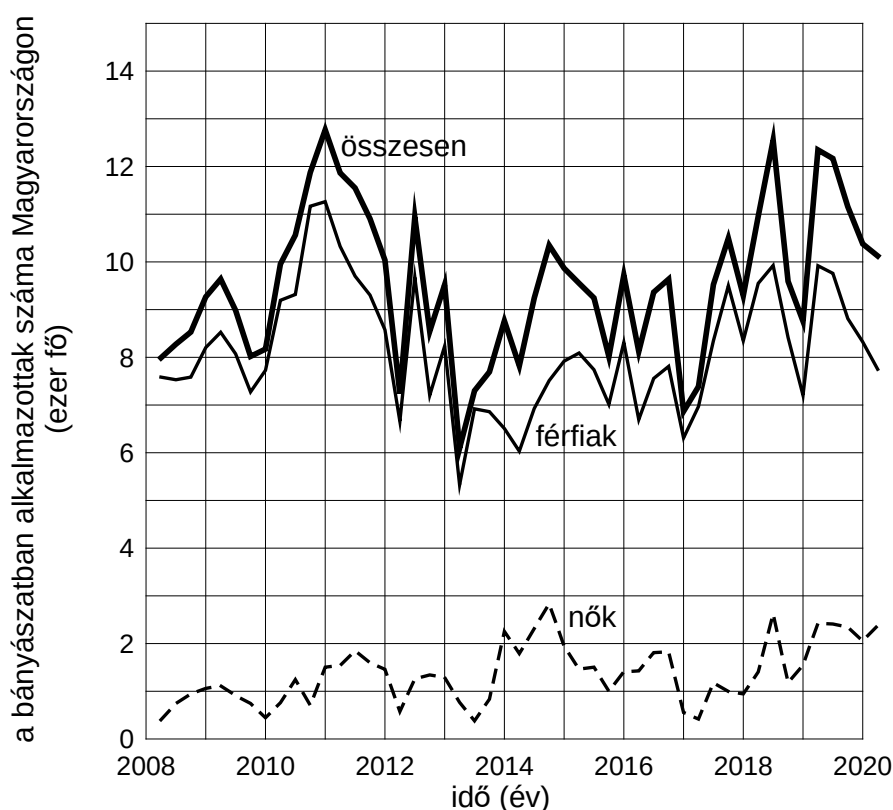
2. táblázat. A magyarországi működő bányászati vállalkozások számának alkalmazotti létszámaik szerinti megoszlása 2010-ben a Központi Statisztikai Hivatal kimutatása [36,37] alapján

a bányavállalkozás alkalmazottainak száma	az ilyen létszámot alkalmazó vállalkozások száma	az összes működő bányavállalkozás számának százalékában kifejezve
1-9	367	79,8 %
10-19	42	9,1 %
20-49	32	7,0 %
50-249	17	3,7 %
több, mint 250	2	0,4 %
összesen:	460	100,0 %

1.2. Magyarország szilárdásvány-vagyon mérlege

Magyarország ásványnyersanyag-vagyonát bemutató mérleget a Magyar Bányászati és Földtani Szolgálat készíti el és teszi közzé. A 2017., 2018. és 2019. január 1-ji mérleg [30,31,32] alapján tekintjük át röviden azokat az ásványi nyersanyagokat, amelyek az északi országrész bányászatában ma is fontosak és amelyekből ezen a területen jelentős vagyon található. Az országos ásványvagyon- és termelés adatokat a 2. táblázatban foglaltuk össze.

A szénvagyon a feketekőszén, a barnakőszén és a lignit alkotja. Ezek közül Észak-Magyarországon jelenleg a lignitet bányásszák jelentős termelési kapacitással Mátrai Erőmű Zrt.), de lakossági és kisebb volumenű ipari felhasználásra barnakőszén is (Ormosszén Zrt.), kisebb külfejtésekkel Sajókaza és Felsőnyárad környékén. Az ércek közül a recski polimetallikus érc lelőhelyen található legfontosabb színesfémek érceit emeltük ki. A nemfémes ásványi nyersanyagok kitermelésében jelentős a kő- és kavicsbányászat, az ásványbányászatból a zeolit- és perlitbányászat. Kerámiai nyersanyagokat nemcsak hegyvidéken és környékén, hanem az Alföldön is bányásznak. Cement- és mészgártási nyersanyagokat jelenleg csak a Duna-Dráva Cement Kft. váci cementgyárának termelnek. Mészkövet a sejcei mészkő-, agyagot a gombási agyagbányában. Emellett jelentős mészkő vagyon maradt Miskolc-Tapolcán a hejőcsabai és Bélapátfalván az ottani cementgyár egykori bányáiban. A hejőcsabai mű üze me pillanatnyilag szünetel, a bélapátfalvi gyárat le is bontották. Természetesen más célra más bányákban ma is termelnek ki mészkövet, pl. nemesvakolat gyártáshoz való őrleményt Miskolcon a KÓKA Kft., erőműi fűtgáz kéntelenítő reagensnek Felnémeten (Eger) az Omya Hungária Kft. mészkőbányájában, stb.

2. ábra. A bányászatban (a kőbányákat is beleértve) foglalkoztatottak száma Magyarországon a Központi Statisztikai Hivatal kimutatása [1] szerint

3. táblázat. Magyarország ásványi nyersanyag vagyona azokból az anyagokból, melyeket az ország Dunától keletre fekvő részén is bányásznak, vagy amelyekből jelentős mennyiségű készletek vannak

ásványi nyersanyag	termelés 2015- ben [30]	termelés 2016- ban [30]	termelés 2017- ben [31]	termelés 2018- ban [32]	kitermel- hető vagyon 2017. január 1- jén [30]	kitermel- hető vagyon 2018. január 1- jén [31]	kitermel- hető vagyon 2019. január 1- jén [32]
lignit (ezer t)	9095	9164	7890	7843	4 248 745	4 240 870	4 232 806
barnakőszén (ezer t)	162,49	68,061	83,341	53,606	2 241 172	2 241 124	2 241 135
rézérc (ezer t)	–	–	–	–	726 459	726 459	726 459

ásványi nyersanyag	termelés 2015- ben [30]	termelés 2016- ban [30]	termelés 2017- ben [31]	termelés 2018- ban [32]	kitermel- hető vagyon 2017. január 1- jén [30]	kitermel- hető vagyon 2018. január 1- jén [31]	kitermel- hető vagyon 2019. január 1- jén [32]
ólom-cinkérc (ezer t)	–	–	–	–	100 817	100 817	100 817
ásványbányászati nyersanyagok (millió m ³)	1,0930	1,1302	1,1267	1,3826	544,99	544,67	525,84
cement- és mészipari nyersanyagok (millió m ³)	1,0271	1,1817	1,1607	1,2785	568,84	567,48	566,20
építő- és díszítőkö ipari nyersanyagok (millió m ³)	5,2933	4,9967	5,0730	6,3189	1291,40	1360,22	1318,09
homok (millió m ³)	3,3985	3,3254	7,4504	7,3879	578,12	628,96	627,49
kavics (millió m ³)	14,2302	12,2977	14,4421	17,6812	2343,77	2340,00	2315,22
kerámiaipari nyersanyagok (millió m ³)	1,2860	1,1055	1,3416	1,3605	640,59	648,98	651,61

1.3. Az észak-magyarországi bányászat

Észak-Magyarországon még néhány évtizeddel ezelőtt is számos kisebb-nagyobb mélyműveléses bánya működött, melyek barnaközenet, különféle érceket és nemfémes ásványi nyersanyagokat termeltek. Mára ezek a bányaüzemek mind megszűntek, csak a külfejtéses üzemek működnek. A térségben a bányaüzemek számának csökkenése fél évszázaddal ezelőtt felgyorsult. Ez a folyamat nagyjából egy időben zajlott a bányák gépesítésével, majd az 1980-as évektől az automatizálással és az újabb berendezések teljesítőképességének növekedésével is.

A bányászatban alkalmazottak létszámának jelentős csökkenése egyrészt tehát a bányabezárásoknak is következménye. Másrészt annak, hogy nagyfokú gépesítés, az automatizálás és a célirányos minőségbiztosítás következtében a fizikai munka jelentősen visszaszorult, és a termelő rendszereket kisszámú, speciálisan képzett munkaerővel is képesek hatékonyan működtetni.

A 4. táblázatban egyes olyan jelentősebb vállalkozások néhány fontos adata olvasható, amelyek bányászati tevékenységet (is) folytatnak. Ezeknek a cégeknek egy része (Colas Északkő Bányászati Kft., Geoproduct Kft., Mátrai Erőmű Zrt., Omya Hungária Kft., Perlit 92 Kft.) kizárólag az Északi-Középhegység területén működtet bányákat, mások csak a Dunántúlon (Basalt-Középkő Bányászati Kft.), egyesek KŐKA Kő- és Kavicsbányászati Kft., LASSELSBERGER HUNGÁRIA Kft. a Dunántúlon és a Dunától keletre egyaránt. A bemutatott adatok a cég jegyzett tőkéje, nettó árbevétele, alkalmazotti létszáma, bányaüzemeinek helye, termékei és termékeinek száma a hivatalos árjegyzékük szerint. A táblázat végén összehasonlítás céljából a MOL Nyrt. is szerepel, bár szilárdásvány bányászatot nem folytat. Mérete, gazdasági eredménye, alkalmazotti létszáma, szervezeti felépítése és a fluidum kitermelésre alkalmazott technológiája lényegesen eltér a szilárdásvány bányászatétól.

A 4. táblázat adataiból látható, hogy a cégek számos – előírt minőségű – terméket állítanak elő meglehetősen alacsony alkalmazotti létszámmal, ami nagyfokú üzemi koncentrációra, gépesítésre, automatizálásra és precíz minőségbiztosítási rendszerre utal. A szilárdásvány bányászati cégek között nagyobb létszáma (2020. június 2-án 2124 fő) a felsoroltak között egyedül a Mátrai Erőmű Zrt.-nek van. A többi felsorolt cég létszámai összességükben ennek a felét sem teszik ki.

Még bonyolultabb a kép akkor, ha számításba vesszük, hogy például a Mátrai Erőmű Zrt visontai és bükkábrányi bányáiban egyes munkafolyamatok másféle technológiát igényelnek, melyeket más céggel végeztetnek el. Továbbá az erőmű füstgázának kéntelenítéséhez szükséges mészkő őrlemény reagenst az Omya Hungária Kft. felnémeti (Eger) mészkőbányájából vásárolják, és a melléktermékként keletkező gipszet más termékekben – ugyancsak más cégek – hasznosítják.

A bányászat egészére jellemző – más iparágakhoz hasonlóan – a cégek együttműködése egyes részfeladatok ellátására. Például a kőbányákban a robbantásokat arra szakosodott kisszámú cég végzi. Ugyancsak jellemző például a termelés egyes meghatározott munkafolyamatainak elvégzésével más cégeket megbízni. Ilyenek például a robbantólyuk fúrás, a robbantással felaprított készlet rakodása és bányabeli szállítása, stb.

Az észak-magyarországi bányák döntő többsége belföldi piacra termel. Nemzetközileg is fontos szerepet játszik az elsősorban lengyel, német és osztrák exportra termelő Perlit 92 Kft. Pálházán.

4.. táblázat. Néhány bányászati tevékenységet folytató magyarországi gazdasági társaság, bányaüzemeik és főbb termékeik. Kövér betűvel szedve szerepelnek a Dunától keletre lévő bányaüzemek, normál betűvel a dunántúliak

a cég neve	jegyzett tőke (Ft)	utolsó pénzügyi beszámoló dátuma	nettó árbevétel (Ft)	létszám (és dátuma)	bányaüzem	a termék (és kőzetanyaga)	termékek száma a hivatalos árjegyzék szerint
Basalt-Középkő Kőbányák Korlátolt Felelősségű Társaság [8]	429 710 000	2018. december 31.	3 583 188 000	56 fő (2020. június 2- án)			
					Dunabogdány Bányaüzem [5]	andezit zúzottkő	25
					Darnózseli Bányaüzem [4]	homok, kavics	13
					Uzsa Bányaüzem [6]	bazalt zúzottkő	29
					Vindornyaszőlős Bányaüzem [7]	bazalt zúzottkő	6
Colas Északkő Bányászati Korlátolt Felelősségű Társaság [17]	903 000 000	2019. december 31.	10 591 639 000	169 fő (2020. május 5- én)			
					Bodrogkeresztúr Bányaüzem [9]	riolittufa zúzottkő, építőkö, kerámia alapanyag	12
					Gyöngyössolymos Bányaüzem [10]	aprított és osztályozott andezit, riolit	14
					Nógrádkövesd Bányaüzem [11]	aprított és osztályozott andezit	24
					Recsk Bányaüzem [12]	aprított és osztályozott andezit	32

a cég neve	jegyzett tőke (Ft)	utolsó pénzügyi beszámoló dátuma	nettó árbevétel (Ft)	létszám (és dátuma)	bányaüzem	a termék (és közetanyaga)	termékek száma a hivatalos árjegyzék szerint
					Sárospatak Bányaüzem [13]	aprított és osztályozott andezit	10
					Szob Bányaüzem [14]	aprított és osztályozott andezit	32
					Tálya Bányaüzem [15]	aprított és osztályozott andezit	36
					Tarcal Bányaüzem [16]	aprított és osztályozott andezit	10
					Tiszatarján Bányaüzem [16]	homok, kavics	
"GEOPRODUCT" GYÓGYÍTÓ ÁSVÁNYOK Kutatási-, Bányászati-, Ásványelőkészítési-, Fejlesztési és Alkalmazási Korlátolt Felelősségű Társaság [19]	9 200 000	2018. december 31.	571 700 000	55 fő (2020. június 2-án)			
					Mád [18]	zeolit, zeolitot tartalmazó feldolgozott termékek	
KŐKA Kő- és Kavicsbányászati Korlátolt	761 680 000	2018. december 31.	7 224 720 000	213 fő (2018. január 1-jén)			

a cég neve	jegyzett tőke (Ft)	utolsó pénzügyi beszámoló dátuma	nettó árbevétel (Ft)	létszám (és dátuma)	bányaüzem	a termék (és kőzetanyaga)	termékek száma a hivatalos árjegyzék szerint
Felelősségű Társaság [27]							
					Alsózsolcai Kavicsbánya [20]	homok, kavics, homokoskavics	19
					Iszkaszentgyörgyi Dolomitbánya [21]	aprított és osztályozott dolomit	22
					Komlói Andezitbánya [22]	aprított és osztályozott andezit	21
					Miskolc Mexikóvölgyi Mészakőbánya [23]	aprított és osztályozott mészakő	10
					Öttevényi Kavicsbánya [24]	homok, kavics, homokoskavics	14
					Pécsváradi Homokbánya [25]	homok, üveg- és kerámiagyártási homok alapanyag	7
					Szombathelyi Kavicsbánya [26]	homokoskavics, osztályozott homok, zúzott kavics	20
LASSELSBERGER HUNGÁRIA Termelő és Kereskedelmi Korlátolt Felelősségű Társaság [29]	5 600 000 000	2018. december 31.	12 031 180 000	301 fő (2020. június 2-án)			
					Kiskunlacháza (Kunkavics,	homok, kavics, homokoskavics, osztályozott	16

a cég neve	jegyzett tőke (Ft)	utolsó pénzügyi beszámoló dátuma	nettó árbevétel (Ft)	létszám (és dátuma)	bányaüzem	a termék (és közetanyaga)	termékek száma a hivatalos árjegyzék szerint
					LASBRA és Yorks bányák) Nyékládháza Pusztamiske Püspökmolnári Taksony Tatabánya	homok, zúzott homok [28]	
Mátrai Erőmű Zártkörűen Működő Részvénytársaság [33]	34 245 640 000	2019. december 31.	77 598 000 000	2124 fő (2020. június 2-án)			
					Visontai Bányaüzem	lignit hőerőműi és lakossági célra	
					Bükkábrányi Bányaüzem	lignit hőerőműi és lakossági célra	
						A visontai hőerőmű a villamos energia mellett évente kb 600 000 t füstgáz kéntelenítési gipszet is termel mészkő őrlemény reagensből [34]	
Omya Hungária Korlátolt Felelősségű Társaság [39]	2 283 960 000	2018. december 31.	6 702 272 000	52 fő (2020. június 2-án)			

a cég neve	jegyzett tőke (Ft)	utolsó pénzügyi beszámoló dátuma	nettó árbevétel (Ft)	létszám (és dátuma)	bányaüzem	a termék (és közetanyaga)	termékek száma a hivatalos árjegyzék szerint
					Felnémeti (Eger) mészkőbánya és feldolgozó üzem	döntően mészkő őrlemény füstgáz kémentelenítés céljára a Mátrai Erőmű Zrt részére, kisebb mennyiségben aprított- osztályozott mészkő termék	
PERLIT-92 Bányászati és Feldolgozó Korlátolt Felelősségű Társaság [40]	168 240 000	2018. december 31.	1 309 216 000	68 fő (2020. június 2-án)			
					Pálháza, Gyöngykőhegyi bánya	perlit őrlemények, duzzasztás nélkül [42]	11
					Bózsza, Perlitbánya		
MOL Magyar Olaj- és Gázipari Nyilvánosan Működő Részvénytársaság [35], nem szilárdásvány bányászati gazdasági társaság	102 428 682 578	2019. december 31.	nincs adat	26032 fő			

1.4. Irodalomjegyzék az 1. fejezethez

- [1] A foglalkoztatottak száma nemzetgazdasági ágak, ágazatok szerint, nemenként. Központi Statisztikai Hivatal, STADAT táblák. URL: https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_qlf005a.html. Letöltve: 2020. július 5.
- [2] A regisztrált vállalkozások száma nemzetgazdasági ágak szerint – GFO'11 (2011–2014). Központi Statisztikai Hivatal, STADAT táblák. URL: https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_qvd011a.html. Letöltve: 2020. július 5.
- [3] A regisztrált vállalkozások száma nemzetgazdasági ágak szerint – GFO'14 (2015-). Központi Statisztikai Hivatal, STADAT táblák. URL: https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_qvd019a.html. Letöltve: 2020. július 5.
- [4] Basalt-Középkő Kőbányák Kft. Darnózseli Bányauzem aktuális árjegyzéke. URL: <https://www.basalt.hu/termek/darnozseli/>. Letöltve: 2020. július 5.
- [5] Basalt-Középkő Kőbányák Kft. Dunabogdány Bányauzem aktuális árjegyzéke. URL: <https://www.basalt.hu/termek/dunabogdany/>. Letöltve: 2020. július 5.
- [6] Basalt-Középkő Kőbányák Kft. Uzsa Bányauzem aktuális árjegyzéke. URL: <https://www.basalt.hu/termek/uzsa/>. Letöltve: 2020. július 5.
- [7] Basalt-Középkő Kőbányák Kft. Vindornyaszőlős Bányauzem aktuális árjegyzéke. URL: <https://www.basalt.hu/termek/vindornyaszoelos/>. Letöltve: 2020. július 5.
- [8] Basalt-Középkő Kőbányák Korlátolt Felelősségű Társaság. Rövid céginformáció, cégkivonat. Ceginformacio.hu. URL: <https://www.eginformacio.hu/cr9310020134>. Letöltve: 2020. július 5.
- [9] Colas Északkő Bányászati Kft. Bodrogkeresztúr Bányauzem aktuális árjegyzéke. URL: <https://colas.hu/colas-eszakko/uzem/bodrogkeresztur-banyauzem/>. Letöltve: 2020. július 5.
- [10] Colas Északkő Bányászati Kft. Gyöngyössolymos Bányauzem aktuális árjegyzéke. URL: <https://colas.hu/colas-eszakko/uzem/gyongyossolymos-banyauzem/>. Letöltve: 2020. július 5.
- [11] Colas Északkő Bányászati Kft. Nógrádkövesd Bányauzem aktuális árjegyzéke. URL: <https://colas.hu/colas-eszakko/uzem/nogradkovesd-banyauzem/>. Letöltve: 2020. július 5.
- [12] Colas Északkő Bányászati Kft. Recsk Bányauzem aktuális árjegyzéke. URL: <https://colas.hu/colas-eszakko/uzem/recsk-banyauzem/>. Letöltve: 2020. július 5.
- [13] Colas Északkő Bányászati Kft. Sárospatak Bányauzem aktuális árjegyzéke. URL: <https://colas.hu/colas-eszakko/uzem/sarospatok-banyauzem/>. Letöltve: 2020. július 5.
- [14] Colas Északkő Bányászati Kft. Szob Bányauzem aktuális árjegyzéke. URL: <https://colas.hu/colas-eszakko/uzem/szob-banyauzem/>. Letöltve: 2020. július 5.
- [15] Colas Északkő Bányászati Kft. Tállya Bányauzem aktuális árjegyzéke. URL: <https://colas.hu/colas-eszakko/uzem/tallya-banyauzem/>. Letöltve: 2020. július 5.
- [16] Colas Északkő Bányászati Kft. Tarcál Bányauzem aktuális árjegyzéke. URL: <https://colas.hu/colas-eszakko/uzem/tarcal-banyauzem/>. Letöltve: 2020. július 5.
- [17] Colas Északkő Bányászati Korlátolt Felelősségű Társaság. Rövid céginformáció, cégkivonat. Ceginformacio.hu. URL: <https://www.eginformacio.hu/cr9310037997>. Letöltve: 2020. július 5.
- [18] "GEOPRODUCT" GYÓGYÍTÓ ÁSVÁNYOK Kutatási-, Bányászati-, Ásványelőkészítési-, Fejlesztési és Alkalmazási Korlátolt Felelősségű Társaság. Rövid céginformáció, cégkivonat. Ceginformacio.hu. URL: <https://www.eginformacio.hu/cr9310137800>. Letöltve: 2020. július 5.
- [19] Gyógyító ásványok Geoproduct Kft. Mád. Termék- és árlista. URL: <http://geoproduct.hu/wp-content/uploads/2019/11/arlista20190812.pdf>. Letöltve: 2020. július 5.
- [20] KÖKA Kő- és Kavicsbányászati Kft. Alsószolcai Kavicsbánya aktuális árjegyzéke. URL: [https://www.hu.mineral.eu/databases/internet/public/files30.nsf/SearchView/ECCFDD306BC9ECD6C1258519003F066B/\\$File/20200206%20055,50%20%C3%81rjegyz%C3%A9k%20ALK%C3%A9%202020.pdf](https://www.hu.mineral.eu/databases/internet/public/files30.nsf/SearchView/ECCFDD306BC9ECD6C1258519003F066B/$File/20200206%20055,50%20%C3%81rjegyz%C3%A9k%20ALK%C3%A9%202020.pdf). Letöltve: 2020. július 5.
- [21] KÖKA Kő- és Kavicsbányászati Kft. Iszkaszentgyörgyi Dolomitbánya aktuális árjegyzéke. URL: [https://www.hu.mineral.eu/databases/internet/public/files30.nsf/SearchView/D7B88161C5940F10C12585190043C6ED/\\$File/20200206%20055,10%20%C3%81rjegyz%C3%A9k%20K%C3%96K%C3%A9%20Kft.%20Iszkaszentgy%C3%B6rgy%202020.pdf](https://www.hu.mineral.eu/databases/internet/public/files30.nsf/SearchView/D7B88161C5940F10C12585190043C6ED/$File/20200206%20055,10%20%C3%81rjegyz%C3%A9k%20K%C3%96K%C3%A9%20Kft.%20Iszkaszentgy%C3%B6rgy%202020.pdf). Letöltve: 2020. július 5.
- [22] KÖKA Kő- és Kavicsbányászati Kft. Komló Andezitbánya aktuális árjegyzéke. URL: [https://www.hu.mineral.eu/databases/internet/public/files30.nsf/SearchView/799B7144FDEE2B83C125851900527E19/\\$File/20200206%20055,20%20%C3%81rjegyz%C3%A9k%20Kom%C3%B3%202020.pdf](https://www.hu.mineral.eu/databases/internet/public/files30.nsf/SearchView/799B7144FDEE2B83C125851900527E19/$File/20200206%20055,20%20%C3%81rjegyz%C3%A9k%20Kom%C3%B3%202020.pdf). Letöltve: 2020. július 5.

- [23] KÓKA Kő- és Kavicsbányászati Kft. Miskolc Mexikóvölgyi Mészkőbánya aktuális árjegyzéke. URL: [https://www.hu.mineral.eu/databases/internet/public/files30.nsf/SearchView/41E9EB9060AF6489C1258519005412FF/\\$File/20200206%20055.30%20%C3%81rjegyz%C3%A9k%202020.03.01-2021.02.28.%20MiskolcMexik%C3%B3v%C3%B6lgyi%20M%C3%A9szk%C5%91b%C3%A1nya.pdf](https://www.hu.mineral.eu/databases/internet/public/files30.nsf/SearchView/41E9EB9060AF6489C1258519005412FF/$File/20200206%20055.30%20%C3%81rjegyz%C3%A9k%202020.03.01-2021.02.28.%20MiskolcMexik%C3%B3v%C3%B6lgyi%20M%C3%A9szk%C5%91b%C3%A1nya.pdf). Letöltve: 2020. július 5.
- [24] KÓKA Kő- és Kavicsbányászati Kft. Öttevényi Kavicsbánya aktuális árjegyzéke. URL: [https://www.hu.mineral.eu/databases/internet/public/files30.nsf/SearchView/88DC6740DEE60B5DC12585190054DC4D/\\$File/20200206%20055.55%20%C3%81rjegyz%C3%A9k%20%C3%96ttev%C3%A9ny%202020.pdf](https://www.hu.mineral.eu/databases/internet/public/files30.nsf/SearchView/88DC6740DEE60B5DC12585190054DC4D/$File/20200206%20055.55%20%C3%81rjegyz%C3%A9k%20%C3%96ttev%C3%A9ny%202020.pdf). Letöltve: 2020. július 5.
- [25] KÓKA Kő- és Kavicsbányászati Kft. Pécsváradi Homokbánya aktuális árjegyzéke. URL: [https://www.hu.mineral.eu/databases/internet/public/files30.nsf/SearchView/DA99C59C874F6C3FC12585190055A241/\\$File/20200206%20055.22%20%C3%81rjegyz%C3%A9k%20P%C3%A9csv%C3%A1rad%202020.pdf](https://www.hu.mineral.eu/databases/internet/public/files30.nsf/SearchView/DA99C59C874F6C3FC12585190055A241/$File/20200206%20055.22%20%C3%81rjegyz%C3%A9k%20P%C3%A9csv%C3%A1rad%202020.pdf). Letöltve: 2020. július 5.
- [26] KÓKA Kő- és Kavicsbányászati Kft. Szombathelyi Kavicsbánya aktuális árjegyzéke. URL: [https://www.hu.mineral.eu/databases/internet/public/files30.nsf/SearchView/0693C10C9DAD5552C125851900563A1A/\\$File/20200206%20055.60%20%C3%81rjegyz%C3%A9k%20K%C3%96KA%20Kft.%20Szombathely%202020.pdf](https://www.hu.mineral.eu/databases/internet/public/files30.nsf/SearchView/0693C10C9DAD5552C125851900563A1A/$File/20200206%20055.60%20%C3%81rjegyz%C3%A9k%20K%C3%96KA%20Kft.%20Szombathely%202020.pdf). Letöltve: 2020. július 5.
- [27] KÓKA Kő- és Kavicsbányászati Korlátolt Felelősségű Társaság. Rövid céginformáció, cégkivonat. Ceginformacio.hu. URL: <https://www.eginformacio.hu/cr9310279538>. Letöltve: 2020. július 5.
- [28] Lasselsberger Hungária Kft. Termékek. URL: <http://www.lasselsberger.hu/termek/>. Letöltve: 2020. július 5.
- [29] LASSELSBERGER HUNGÁRIA Termelő és Kereskedelmi Korlátolt Felelősségű Társaság. Rövid céginformáció, cégkivonat. Ceginformacio.hu. URL: <https://www.eginformacio.hu/cr9310093259>. Letöltve: 2020. július 5.
- [30] Magyarország ásványnyersanyag-vagyona. 2017. január 1. Magyar Bányászati és Földtani Szolgálat. URL: https://mbfsz.gov.hu/sites/default/files/file/2020/02/12/2017_i_1_magyarország_asvanyvagyona.pdf. Letöltve: 2020. július 5.
- [31] Magyarország ásványnyersanyag-vagyona. 2018. január 1. Magyar Bányászati és Földtani Szolgálat. URL: https://mbfsz.gov.hu/sites/default/files/file/2020/02/12/2018_i_1_magyarország_asvanyvagyona.pdf. Letöltve: 2020. július 5.
- [32] Magyarország ásványnyersanyag-vagyona. 2019. január 1. Magyar Bányászati és Földtani Szolgálat. URL: <https://mbfsz.gov.hu/sites/default/files/media/file/2020/06/08/2019.%20I.%20I.%20Magyarorszag%20%C3%A1sv%C3%A1nyv%C3%A1nyvagyona-Jav.pdf>. Letöltve: 2020. július 5.
- [33] Mátrai Erőmű Zártkörűen Működő Részvénytársaság. Rövid céginformáció, cégkivonat. Ceginformacio.hu. URL: <https://www.eginformacio.hu/cr9310013790>. Letöltve: 2020. július 5.
- [34] Mátrai Erőmű Zrt. Környezetvédelem. Levegőtisztaság-védelem. URL: <http://www.mert.hu/hu/levegotisztasag-vedelem>. Letöltve: 2020. július 5.
- [35] MOL Magyar Olaj- és Gázipari Nyilvánosan Működő Részvénytársaság. Rövid céginformáció, cégkivonat. Ceginformacio.hu. URL: <https://www.eginformacio.hu/cr9310000627>. Letöltve: 2020. július 5.
- [36] Molnár, József – Tompa, Richárd: Some Questions of Mine Safety of Small Mines in Hungary. 7th International Multidisciplinary Symposium „Sustainable Development Through Quality and Innovation in Engineering and Research” SIMPRO 2016. University of Petrosany, Petrosany (Romania). URL: <http://www.upet.ro/simpro/2016/downloads/Proceedings%20SIMPRO%202016.pdf>. Letöltve: 2017. május 30.
- [37] Működő vállalkozások száma létszám-kategória és gazdasági ág szerint, 2010. Központi Statisztikai Hivatal, STADAT táblák. URL: http://www.ksh.hu/docs/hun/xtabla/validemog/tablavd10_14.html. Letöltve: 2015. június 30.
- [38] Működő, valódi új, valódi megszűnt vállalkozások száma nemzetgazdasági ág szerint (2003–). Központi Statisztikai Hivatal, STADAT táblák. URL: https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_gpg008b.html. Letöltve: 2020. július 5.
- [39] Omya Hungária Korlátolt Felelősségű Társaság. Rövid céginformáció, cégkivonat. Ceginformacio.hu. URL: <https://www.eginformacio.hu/cr9310041105>. Letöltve: 2020. július 5.

- [40] PERLIT-92 Bányászati és Feldolgozó Korlátolt Felelősségű Társaság. Rövid céginformáció, cégkivonat. Ceginformacio.hu. URL: <https://www.eginformacio.hu/cr9310006728>. Letöltve: 2020. július 5.
- [41] PERLIT-92 Kft. Értékesítés. URL: <https://www.perlit92.hu/ertek.html>. Letöltve: 2020. július 5.
- [42] PERLIT-92 Kft. Termékeink, minősítések. URL: <https://www.perlit92.hu/services.html>. Letöltve: 2020. július 5.

2. A bányászat, kőfejtés ágazat munkaerőpiaci helyzete az Észak-magyarországi és a többi konvergencia régióban

A munkaerőpiaci folyamatok elemzése során figyelembe kell venni a kínálati és keresleti oldal jellemzőit. A kínálati oldalt meghatározó tényezők között vannak mennyiségi és minőségi összetevők, melyek befolyásolják a főbb mutatók (foglalkoztatottság, munkanélküliség, aktivitási ráta) alakulását. Az első tényező a demográfiai folyamat, vagyis a tényleges népességszám változása, hiszen ennek alakulása meghatározza a népesség korösszetételének változását, valamint a munkaképes korú népesség arányát. A demográfiai folyamatok hosszabb távon hatnak a munkaerőpiaci folyamatokra. A következő tényező a munkaerőforrás nagysága, ez már rövid- és középtávon is hatással van a munkaerő kínálatra. A munkaerőforrást több tényező befolyásolja, így például az átlagos életkor alakulásán kívül a népesség egészségi állapota, a munkavállalási kor alsó és felső határát szabályozó törvények (pl. nyugdíjkorhatár). A harmadik tényező a munkaképes népesség munkavállalási hajlandósága, ami a népesség körében eltérő lehet a gazdasági helyzet függvényében. A negyedik tényező pedig a gazdaságilag aktív népesség (foglalkoztatott, munkanélküli) jellemzőinek alakulása.

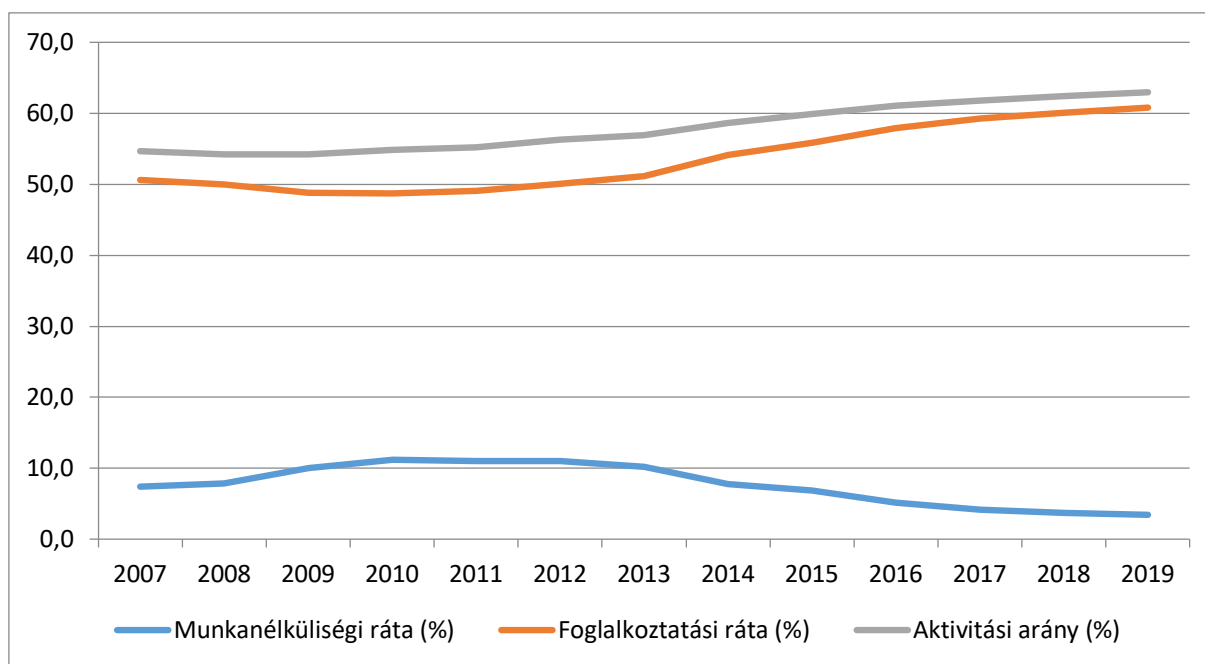
A munkaerő-keresletet és szükségletet a gazdaság fejlődési, szerkezeti folyamatai határozzák meg. A munkaerő pótlását demográfiai oldalról a munkaerőpiacról kilépő (pl. nyugdíjba vonuló idős), és a munkaerőpiacra belépő (pl. pályakezdő fiatal) népesség egymáshoz viszonyított aránya határozza meg. Ezen túlmenően a keresletet befolyásolja a technikai fejlődés üteme, a gazdasági szerkezet változása, a gazdasági konjunktúra alakulása, a tőke és az élők munkája helyettesíthetősége és az egyes termelési tényezők ára. A munkaerő kereslet és kínálat közötti eltérésekből kialakulhat strukturális vagy szerkezeti munkanélküliség. A folyamat a gazdasági szerkezet átalakulásának következménye, amikor az átalakuló ágazatokban (pl. rendszerváltás idején a nehézipar, bányászat, kohászat) munkaerő felesleg keletkezik, míg az új kiépülő ágazatok (pl. autóipar, elektronikai ágazatok) munkaerőhiánnyal küzd. Az ágazati, szerkezeti aránytalanságok feloldásában fontos a területi jellemzők alakulása, vagyis, hogy az új munkalehetőségek melyik térségben jelennek meg [5, 6, 18].

A munkaerőpiacon tehát nem mindig érvényesülnek az egyensúlyi állapothoz szükséges feltételek. Figyelembe kell venni, hogy az egyes régiókban nem homogén a munkaerőállomány, a munkaerőpiac néha korlátozottan rugalmas, a munkaerőpiaci szereplők reakciói időben késleltetettek lehetnek, és a tőke és az élők munkája nem helyettesíthető egymással korlátlanul [11].

2.1. A főbb munkaerőpiaci mutatók a konvergencia régiókban

Az elemzésekhez a Központi Statisztikai Hivatal idősoros és legfrissebb területi és STADAT táblázatait, valamint a Munkaerőpiaci Tükör 2018. évi és a KSH által készített Munkaerőpiaci Helyzetkép 2014-2018 kiadványokban elérhető statisztikai adattáblákat használtuk fel.

Magyarországon a munkaerőpiac főbb mutatóit vizsgálva megállapítható, hogy a foglalkoztatási és aktivitási arány emelkedése mellett a munkanélküliségi ráta évről évre alacsonyabb (1. ábra). A 2008-as globális gazdasági válság idején jellemző 10% fölötti munkanélküliség 2019-re 3,4 %-ra csökkent. A munkaképes korosztály aktivitási aránya a 2008-2009-ben jellemző 54,3%-os értékről 2019-re 63%-ra emelkedett. A foglalkoztatási ráta pedig a válság éveiben jellemző 50% alatti értékről 2019-re meghaladta a 60%-ot.

1. ábra. A magyar munkaerőpiac főbb indikátorainak alakulása 2007 és 2019 között¹
[32,33,34]

A változásokhoz azonban hozzátartozik, hogy a kedvező munkaerőpiaci mutatók mellett megjelent a szakképzett munkaerő hiányának, illetve a munkáltatók által elvárt kompetenciák és a potenciális munkavállalók készségei és képzettsége közötti eltérések problémája. A technológiai változások alkalmazkodást igényelnek a munkaerőpiacon, új kompetenciákra, új készségekre elsajátítására van szükség. A technológiai haladás, az új technológiák bevezetése megköveteli a munkaerőpiaci intézmények rugalmasságát, mivel az innovációk jórészt munkamegtakarító hatásúak [10].

A konvergencia régiók adatait vizsgálva az általánosan kedvező tendenciákról árnyaltabb képet kapunk, hiszen az egyes régiók gazdasági és társadalmi jellemzői is eltérőek. A konvergencia régiók esetében is igaz, hogy a 2000-es évek első évtizede végén jelentkező, a munkaerőpiacra is begyűrűző gazdasági válság Magyarországon mintegy 130 ezer munkahely elvesztésével járt. Mivel a felvevőpiacok beszűkülése az ipari termelés visszafogását eredményezte, az állásukat veszítők jelentős része nem a – foglalkoztatottak között népességen belüli súlyuknál egyébként is kisebb arányban jelenlevő – képzetlenek, hanem a középfokú szakmai végzettségűek közül került ki, és a (jellemzően főkeresőnek minősülő) férfiakat a nőknél jobban érintette a munkanélküliség megugrása. A 2010-es évek első felében a javuló nemzetközi környezet és a sikeres hazai gazdaságpolitika eredményeként a válság munkaerőpiaci következményeit jórészt sikerült felszámolni. 2013-ban a foglalkoztatottak létszáma megközelítette, 2014-ben pedig meghaladta a válság előtti [12].

2.1.1 A munkaerőpiaci kínálatot befolyásoló demográfiai folyamatok

A munkaerőpiaci kínálatot, mint korábban írtuk, jelentősen befolyásolják a demográfiai folyamatok, Magyarországon folyamatosan csökken a népességszám, aminek egyik fő oka az előreagedés. A konvergencia régiók népességszámát vizsgálva látható (1. táblázat), hogy 2009-től valamennyi régióban csökkent az állandó népesség száma. A csökkenés oka a negatív természetes szaporodás, valamint a migrációs egyenleg kedvezőtlen alakulása. A népességcsökkenéssel párhuzamosan azonban a foglalkoztatottak aránya nőtt, ami a munkaerőpiacot jelentősen befolyásolja.

¹ Aktivitási arány: a gazdaságilag aktívak a megfelelő korcsoportba tartozó népesség százalékában.

Munkanélküliségi ráta: a munkanélküliek a megfelelő korcsoportba tartozó gazdaságilag aktív népesség százalékában.

Foglalkoztatási arány: a foglalkoztatottaknak a megfelelő korcsoportba tartozó népességhez viszonyított aránya.

1. táblázat. A konvergencia régiók állandó népességszáma 2009-2018 [2].

	Közép-Dunántúl	Nyugat-Dunántúl	Dél-Dunántúl	Észak-Magyarország	Észak-Alföld	Dél-Alföld
2009. év	1114975	1001367	972536	1250241	1540287	1343225
2010. év	1111142	998786	967090	1240195	1533214	1335650
2011. év	1107882	996465	962139	1230702	1526790	1329138
2012. év	1104796	994596	956987	1221872	1522434	1323645
2013. év	1101265	992549	952362	1213644	1520831	1318620
2014. év	1097560	990947	947458	1205319	1521318	1312799
2015. év	1094087	989298	941590	1197230	1520949	1306387
2016. év	1091435	986699	935343	1189015	1518257	1298232
2017. év	1088308	986107	929270	1180750	1511729	1290031
2018. év	1086056	986155	923882	1172381	1502499	1282549

A munkaerőpiaci folyamatokat hosszabb távon meghatározó tényező a korszerkezet alakulása, valamint a foglalkoztatotti korcsoport létszámának alakulása. A 2. táblázatban összefoglaltuk a 2017-es évtől kezdődően az öregedési index és a gazdaságilag aktív népesség adatait.

2. táblázat. Az öregedési index (%) és a gazdaságilag aktívak (ezer fő) a konvergencia régiókban [20, 21].

	2017	2018	2019	2020
	Öregedési index %			
Közép-Dunántúl	128,5	130,3	133,1	136,9
Nyugat-Dunántúl	136,1	137,3	138,9	142,2
Dél-Dunántúl	144,9	147,3	151,2	157,2
Észak-Magyarország	125,1	126,8	129,5	132,6
Észak-Alföld	111,9	114,6	117,4	121,3
Dél-Alföld	145,8	148,1	151,4	155,8
	Gazdaságilag aktívak ezer fő			
Közép-Dunántúl	510,1	510,4	515,8	
Nyugat-Dunántúl	481,3	491,7	496,8	
Dél-Dunántúl	394,3	396,1	391,8	
Észak-Magyarország	504,2	509,3	504,1	
Észak-Alföld	681,2	685,2	682,9	
Dél-Alföld	578,7	579,7	581,2	

A régiók közül mindegyik esetében az öregedési index értéke meghaladja az egyensúlyi 100%-ot pozitív irányba, ami azt jelenti, hogy az összes régióban magasabb az időskorú népesség (65-X éves) aránya, mint a gyermekkorú népességé (0-14 év).

A régiók között van azonban eltérés, az elöregedési folyamat által leginkább érintett régió a Dél-Dunántúl, ahol a 2017-es értékhez képest 12,3%-os volt a növekedés. Magasabb érték mutatható ki a Dél-Alföld (10%) és az Észak-Alföld (9,4 %), valamint a Közép-Dunántúl (8,4 %) esetében. Kisebbség a növekmény Észak-Magyarországon (7,5 %), valamint Nyugat-Dunántúlon (6,1%). A másik adatsor, ami a munkaerőpiaci folyamatok szempontjából lényeges a gazdaságilag aktív népesség száma. A régiók között ebben a mutatóban már jelentős eltérések mutatkoznak, a 2017-es évhez képest a Nyugat-Dunántúl esetében nőtt legnagyobb mértékben, 15 500 fővel, az aktívak száma. Pozitív értéket tapasztalhatunk még a Közép-Dunántúl (5 700 fő), a Dél-Alföld (2 500 fő), valamint az Észak-Alföld (1 700 fő) régióban. Bár kis mértékben, de csökkent a gazdaságilag aktívak száma két régióban, a Dél-Dunántúl (2 400 fő) és az Észak-Magyarország (100 fő) területén.

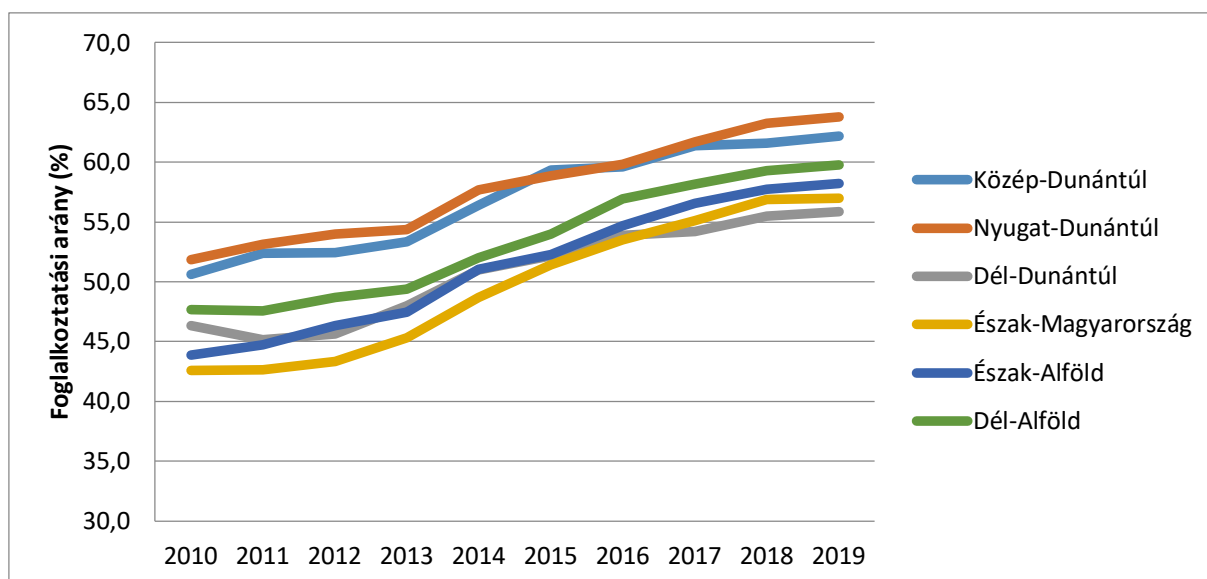
A fenti mutatók által előrejelzett folyamatokat azonban az aktív foglalkoztatáspolitikai eszközök és programok befolyásolhatják, ilyen volt munkaerőpiaci anomáliák kezelésére hivatott eszközrendszeren belül a közfoglalkoztatás lehetőségének kiszélesítése és az abban való részvétel adminisztratív eszközökkel történő ösztönzése [12]. A Munkaerőpiaci Helyzetkép felmérése alapján: A közfoglalkoztatás jellemzői is változtak: nőtt az ilyen formában foglalkoztatottak között a hosszabb ideig tartó és így kiszámíthatóbb jövedelmet eredményező szerződéssel dolgozók aránya, a nem teljes munkaidős forma lényegében megszűnt, és a vizsgált időszak végére az alkalmazás korábbi erőteljes ciklikusságát is sikerült mérsékelni. A közfoglalkoztatás az inaktívak egy olyan rétegét is aktivizálta – elősegítve munkaerőpiaci szocializációjukat –, amelybe tartozók az álláskeresőket reménytelennek ítélve évek óta legfeljebb némi alkalmi munkával kombinált segélyből éltek, vagy bevallott jövedelemmel egyáltalán nem rendelkeztek. A fő cél természetesen a közfoglalkoztatásban résztvevők átirányítása az elsődleges munkaerőpiacra („Közfoglalkoztatásból a versenyszférába” program). A munkaerőpiaci hatású szakpolitikai eszközök tekintetében is vannak olyan intézkedések, amelyek az adó-és járulékrendszer átalakításával olyan problémák kezelésére is alkalmasak, melyek a korszerűsített állnak kapcsolatban (Nyugdíjas foglalkoztatottak járulékmentessége) [3, 4,12].

2.1.2. A foglalkoztatás, munkanélküliség és aktivitás alakulása a konvergencia régiókban

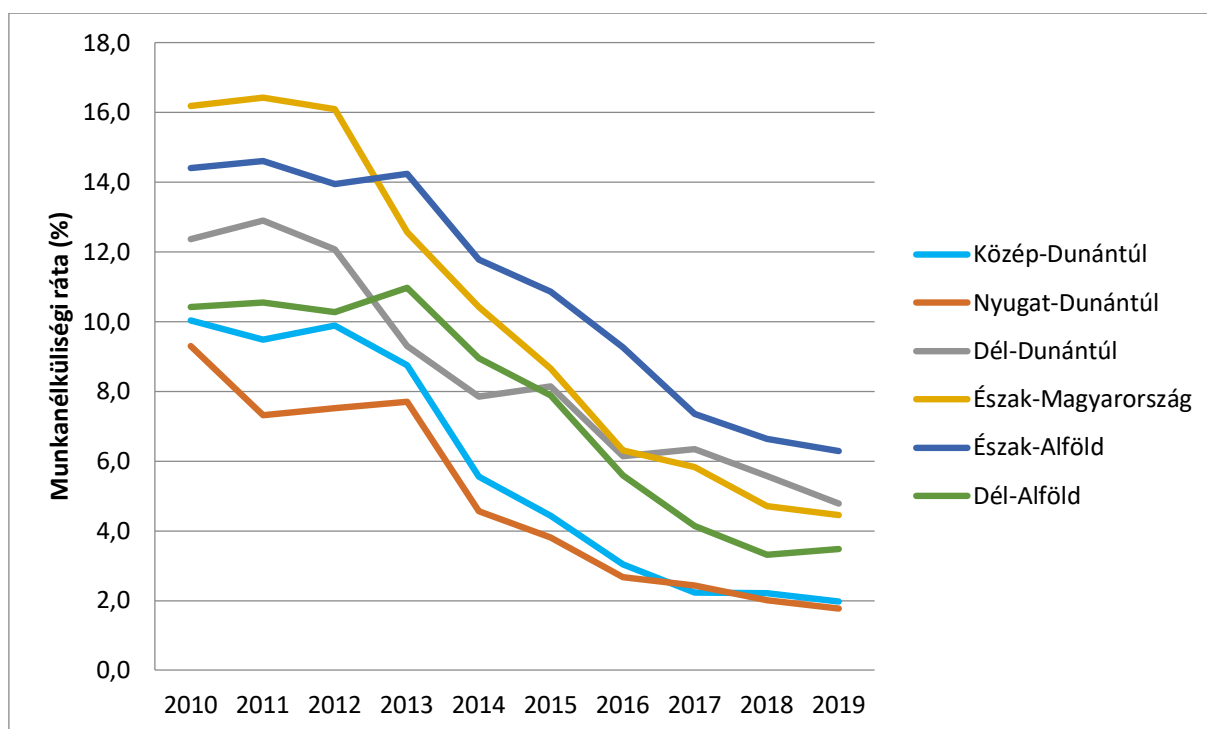
A foglalkoztatási ráta magasabb értékeit a konvergencia régiók esetében is (2. ábra) jelentősen befolyásolta tehát a közmunkaprogram bevezetése, valamint a nyugdíjas korcsoport tagjainak visszaintegrálása a munkaerőpiacra. A foglalkoztatottak aránya folyamatosan nőtt a gazdasági válságot követően, ha a 2013-as évet tekintjük bázisévnek. A konvergencia régiók közül Nyugat-Dunántúlon legmagasabb a foglalkoztatási arány, és 2010 óta az Észak-magyarországi régió tudott pozíciót javítani, hiszen az akkori sereghajtóból 2019-re megelőzte a Dél-dunántúli régiót. A 3. ábrán látható, hogy a korábban jelzett folyamatoknak köszönhetően Észak-Magyarország esetében csökkent leginkább a munkanélküliségi ráta, így a 2010-es utolsó helyről 2019-re már a 4. helyre futott be a régió.

A foglalkoztatási arány 2010-et bázisévnek véve az Észak-Alföld és Észak-Magyarország (14,4-14,4 %) esetében nőtt a legnagyobb mértékben 2019-re. Az ok, hogy mindkét régió 2010-ben a legalacsonyabb foglalkoztatási rátával rendelkezett a régiók sorában, mivel ebben a két régióban található a legtöbb hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű járás, így az alacsony bázisadathoz képest jelentős a növekmény. A foglalkoztatáspolitikai intézkedések következtében jelentősen javult az arány 2019-re. A többi régióban is jelentős növekedés figyelhető meg: Dél-Alföld (12,1), Nyugat-Dunántúl (12,0), Közép-Dunántúl (11,6) és Dél-Dunántúl (9,6).

A munkanélküliségi ráta változását tekintve a 2010-es bázisévben a legmagasabb értékkel az Észak-magyarországi (16,2 %) és az Észak-alföldi (14,4 %) régió rendelkezett. 2019-re mindegyik konvergencia régióban jelentősen csökkent a munkanélküliségi ráta: Észak-Magyarország (-11,7), Észak-Alföld (-8,1), Közép-Dunántúl (-8,1), Dél-Dunántúl (-7,6), Nyugat-Dunántúl (-7,5), és a Dél-Alföld (-6,9).

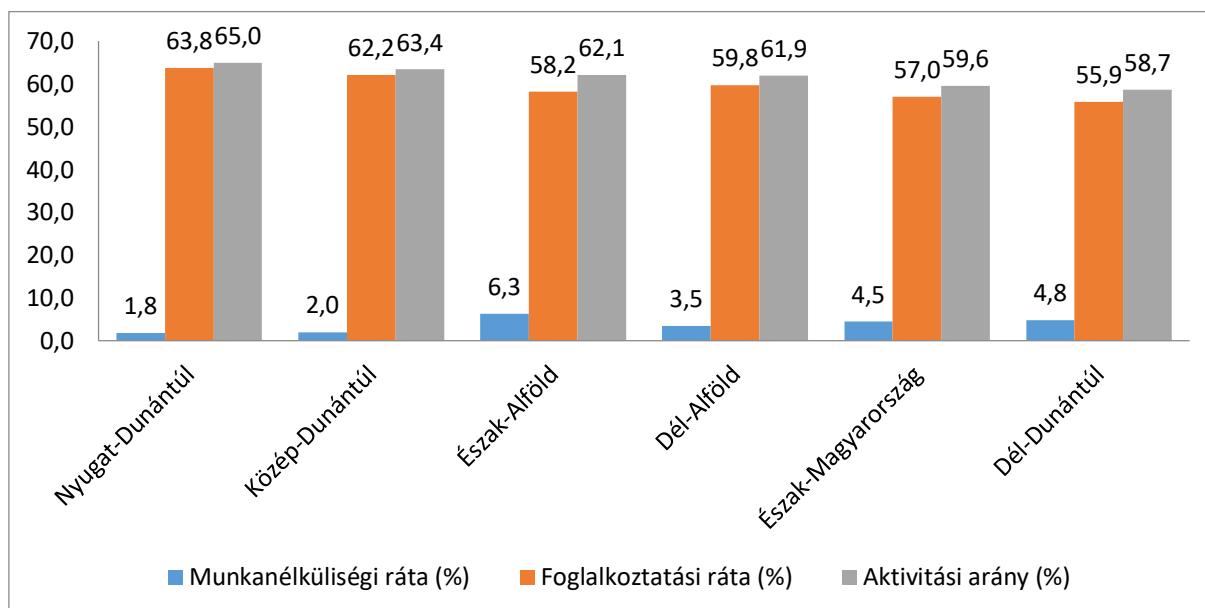

2. ábra. A konvergencia régiók foglalkoztatási aránya 2010-2019 [33].

3. ábra. A konvergencia régiók munkanélküliségi rátája 2010-2019 [34].

A 4. ábrán kiemeltük a 2019-es év főbb munkaerőpiaci jellemzőit a régiók vonatkozásában, mivel itt már jelentős eltérések és egyenlőtlenségek is kimutathatók. Három régió esetében magasabb a munkanélküliségi ráta értéke, ezek az Észak-Alföld (6,3 %), a Dél-Dunántúl (4,8 %), és Észak-Magyarország (4,5 %). Alacsony a mutató a Dél-Alföld (3,5 %), és a Közép-Dunántúl (2,0%) vonatkozásában, és a legalacsonyabb a Nyugat-Dunántúl értéke (1,8%). A foglalkoztatási rátát tekintve más a sorrend, hiszen itt a Dél-Dunántúl (55,9%) rendelkezik a legalacsonyabb, míg szintén a Nyugat-Dunántúl (63,8 %) a legmagasabb értékkel. Az Észak-magyarországi régió (57,0%) adata közel áll az Észak-Alföld (58,2%) és Dél-Alföld (59,8 %) adatához. Az aktivitási arány szerinti sorrend 2019-ben egy négyes csoportra és egy kettes csoportra bontható. A négyes csoportba tartoznak azok a régiók, ahol a ráta 60% fölött van: Nyugat-Dunántúl (65,0 %), Közép-Dunántúl (63,4%), Észak-Alföld (62,1%), valamint Dél-Alföld (61,9%). A kettes csoportot azok alkotják, ahol a ráta 60% alatt marad: Észak-Magyarország (59,6%), és Dél-Dunántúl (58,7%).

4. ábra. A konvergencia régiók főbb munkaerőpiaci indikátorai 2019-ben [32, 33, 34].

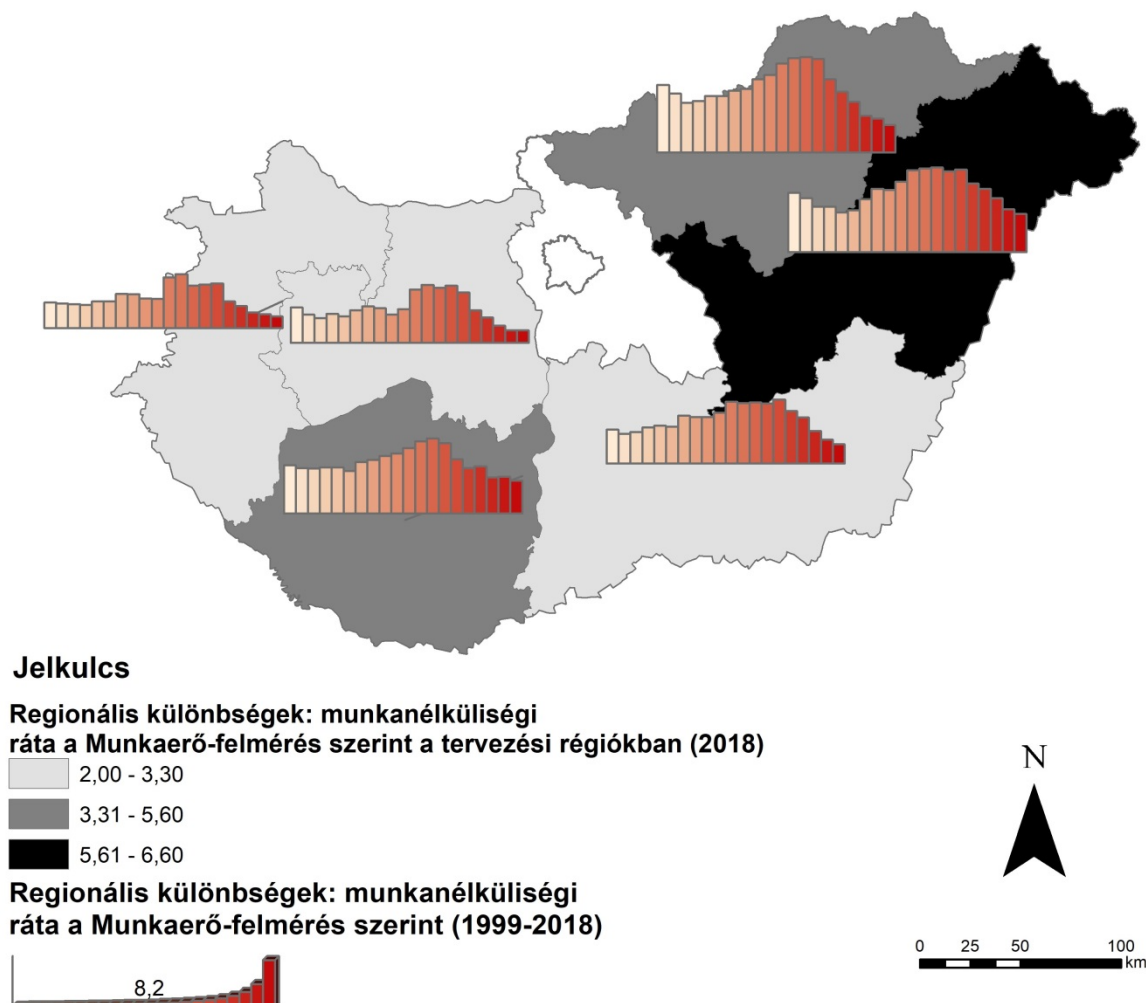
2.1.3. Munkaerőhiány és a potenciális munkaerő-tartalék a konvergencia régiókban

A keresleti oldalt is figyelembe véve megállapítható, hogy a magyarországi munkaerőpiacon bizonyos foglalkozási csoportok küzdöttek már utánpótlás nehézségekkel, azonban szélesebb spektrumú munkaerőhiányról 2016 második felétől lehetett beszélni. 2017-ben éves átlagban a munkáltatók már 68 ezer betöltésre váró álláshelyet jelentettek, közel kétszer annyit, mint 2014-ben, és a 2018. I. félévi adatok a kielégítetlen munkaerő-kereslet további növekedését jelezték. Ennek háttérében a gazdaság növekvő élőmunka igénye állt [12, 16, 17]. A 2018-as év munkaerőpiacát alapvetően keresleti többlet jellemezte, mobilizálható munkaerő-tartalék az előző évihez képest jelentősen szűkült. Fontos kérdéssé vált a munkaerő-tartalék felmérése, a munkaképes lakosság felosztása két csoportra történik: aktívak és inaktívak. Mindkét csoportban vannak olyan réteghez tartozók, akik átmenetet képeznek a két kategória között. Az aktívak között átmeneti csoportnak számítanak egyrészt az alulfoglalkoztatottak, akik rész munkaidőben dolgoznak ugyan, de szeretnének magasabb óraszámú munkát vállalni, másrészt a munkanélküliek, akik szeretnének dolgozni, rendelkezésre is állnak, és keresnek is munkát. Az átmeneti kategóriába tartoznak azok a dolgozni kívánó inaktívok, akik keresnek ugyan munkát, ám valamilyen okból nem tudnák két héten belül kezdeni, illetve azok, akik rendelkezésre állnak, de – mivel a keresést eredménytelennek ítélik – nem keresnek munkát [1, 12]. A konvergencia régiók esetében is jelen vannak ezek a csoportok. A potenciális munkaerő-tartalékok alkotók közül legjobban a munkanélküliek száma csökkent. A csökkenés mértékét (1999-2018) és a munkanélküliségi ráták területi eltéréseit mutatjuk be az 5. ábrán.

Az egyes potenciális munkaerő-tartalék kategóriák közül az alulfoglalkoztatottak rész munkaidőben dolgoznak, de teljes munkaidős munkát szeretnének, így a munkaerőpiac szempontjából kihasználatlan kapacitásokkal rendelkeznek. A 15-74 éves népességben belül az alulfoglalkoztatottak aránya 2017-ben a konvergencia régiókban a következőképpen alakult [1, 12]:

Közép-Dunántúl	3,5%
Nyugat-Dunántúl	4,9%
Dél-Dunántúl	10,5%
Észak-Magyarország	12,8%
Észak-Alföld	21,4%
Dél-Alföld	17,4%

Az alulfoglalkoztatottak között 2017-ben iskolai végzettséget tekintve a középfokú végzettséggel rendelkezők aránya volt a legnagyobb. A munkanélküliek esetében a helyzet kedvezőtlenebb volt több mint egyharmaduk mindössze legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezett ebben az időszakban. Az is lényeges kérdés, hogy munkaerő-tartalékok képezők mióta nem dolgoztak, illetve, hogy van-e egyáltalán munkapiaci tapasztalatuk [12].

5. ábra. A 2018-as munkanélküliségi ráta, és az 1999-2018 közötti idősoros adatok regionális különbségei [4/b].

A potenciális munkaerő-tartalék 2017-ben 360 ezer főből állt, és a versenyszféra legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozásainál a KSH felé jelentett üres álláshelyek száma ennek csak mintegy hetede, azaz 50 ezer körüli volt, a munkaerőhiány napjaink talán legégetőbb munkaerőpiaci problémája. Ennek az az oka, hogy a szűkülő munkaerő-kínálat (amit a potenciális munkaerő-tartalékkal lehet a leginkább jellemezni) nem felel meg a munkáltatói oldalról jelentkező munkaerőigényeknek pl. képzettségi, ágazati, foglalkozási szempontból, vagy azért, mert a munkáltatók nem tudják/akarják az elvárt munkabért megadni. Regionális bontásban sem találkozik a munkaerő-kínálat a kereslettel. Közép-Magyarországon (33,7%), valamint Közép- (26,6%) és Nyugat-Dunántúlon (19,9%) a legmagasabb az üres álláshelyek aránya a potenciális munkaerő-tartalékhoz viszonyítva, azaz itt az országos átlagnál jobb a dolgozni akarók elhelyezkedési esélye, míg az ország keleti régióiban a magas tartaléklétszám kevés álláshellyel párosul. A munkavállalási indíttatású belföldi vándorlás ugyan az utóbbi években némi lendületet vett, de a régiók fejlettségével, munkahelyi kínálatával arányos lakásbérleti díjak, illetve -eladási árak a nagyobb arányú területi kiegyenlítődésnek gátat szabnak [1, 12].

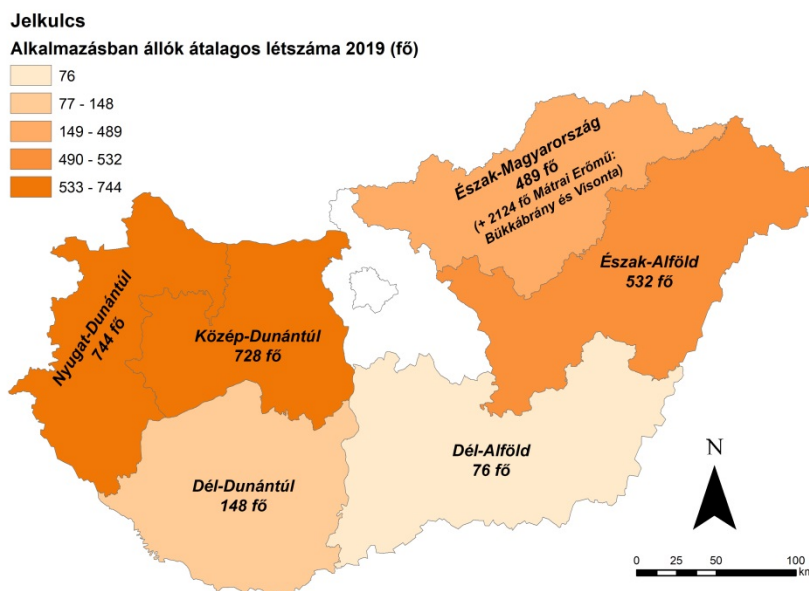
2.1.4. A bányászat, kőfejtés ágazat munkaerőpiaci tényadatai a konvergencia régiókban

A bányászat, kőfejtés ágazat munkaerőpiaci tényadatait foglaltuk össze a 3. táblázatban, a foglalkoztatottak létszámadatai alapján. Az ágazatban az átlagos foglalkoztatotti létszám a vizsgált 12 év vonatkozásában 9 525 fő volt. A legmagasabb létszám 2010-ben (11 300 fő), a legalacsonyabb 2013-ban (7 500 fő) volt. A 2008-as bázisévhez viszonyítva magasabb volt az alkalmazási arány 2009-2012 között, 2014-2015-ben, valamint 2017-2019 között. 2016-ban azonos volt az arány a bázisévvel, és egy évben 2013-ban volt kisebb a foglalkoztatási arány, mint a bázisévben.

3. táblázat. A bányászat, kőfejtés ágazatban foglalkoztatottak száma és a 2008-as bázisévhez számított arányának változása [22, 25].

	Bányászat, kőfejtés ágazatban foglalkoztatottak száma (ezer fő)	Bázisviszonyszám, Bázisév 2010=100%
2008	8,5	100
2009	8,7	102,35
2010	11,3	132,94
2011	11,1	130,59
2012	9,1	107,06
2013	7,5	88,24
2014	9,3	109,65
2015	9,1	107,46
2016	8,5	100,00
2017	9,2	107,95
2018	10,5	123,09
2019	11,5	135,44

A konvergencia régiók tekintetében a 6. ábra a területi eltéréseket mutatja be a 2019-es évre vonatkozóan a bányászat, kőfejtés ágazatban. A tavalyi év során az ágazatban országosan 11 500 fő állt alkalmazásban.

6. ábra. A konvergencia régiókban alkalmazásban állók átlagos létszáma a bányászat, kőfejtés ágazatban 2019 [13].

A Központi Statisztikai Hivatal nemzetgazdasági ágak szerinti létszámadatai [13, 22] alapján a regionális megoszlás (a konvergencia régiók esetében) jelentős eltéréseket mutat. Az ágazatban foglalkoztatottak a Dél-alföldi régióban voltak a legkevesebben (76 fő). A Dél-dunántúli régió esetében a létszámadat

148 fő. Az Észak-Alföld esetében a létszámadat 532 fő, Közép-Dunántúlon 728 fő és Nyugat-Dunántúlon 744 fő. A KSH ágazati táblájában található, B=bányászat, kőfejtés ágazat, létszámadatok az energetikai iparhoz tartozó bányák adatait nem tartalmazza, így az Észak-Magyarországhoz tartozó adathoz (489 fő) hozzá számítódik a tanulmány 1. fejezetében található összefoglaló táblázat adata (Mátra Erőmű és bányái: Bükkábrány, Visonta: 2124 fő) (lsd. 1. fejezet 4. táblázat). Az Észak-magyarországi régióban a létszám tehát a Mátrai Erőművel együtt: **2613 fő**.

A 4. táblázatban a Központi Statisztikai Hivatal kimutatás alapján részletesebb bontásban találhatóak meg a bányászat és kőfejtés ágazat létszámadatai a konvergencia régiókra vonatkozóan a 2019-es évre és 2020. I. negyedévére. A táblázat tartalmazza a teljes munkaidőben alkalmazásban állók létszámadatait foglalkozási főcsoport szerint (fizikai, szellemi, nem meghatározható foglalkozású). A nem teljes munkaidőben (de legalább havi 60 munkaóránál) alkalmazásban állók, az alkalmazásban állók létszámadatait, valamint a havi átlagban 60 munkaóránál rövidebb munkaidőben foglalkoztatottak állományi létszámát. A teljes munkaidőben alkalmazásban álló fizikai foglalkozásúak átlagos állományi létszáma négy régióban magasabb. 500 fő feletti a létszám a Közép-Dunántúlon (504 fő), és a Nyugat-Dunántúlon (521 fő). 300 fő feletti a létszám Észak-Magyarországon (338 fő) és az Észak-Alföldön (366 fő). A Dél-Dunántúl (95 fő) és a Dél-Alföld (41 fő) esetében 100 fő alatti a létszám. A teljes munkaidőben alkalmazásban álló szellemi foglalkozásúak átlagos állományi létszáma szintén négy régióban 100 főt meghaladó Közép-Dunántúl (178 fő), Nyugat-Dunántúl (194 fő), Észak-Magyarország (136 fő), Észak-Alföld (122 fő). A teljes munkaidőben alkalmazásban állók esetében a szellemi foglalkoztatottak aránya a legmagasabb a Dél-Alföldön (41,4 %), a többi régióban 20-30% közötti az arány (Közép-Dunántúl 26 %; Nyugat-Dunántúl 27,1%; Dél-Dunántúl 29,1%, Észak-Magyarország 28,6%; Észak-Alföld 24,9%). A legalább havi 60 órában alkalmazásban állók legtöbben a Közép-Dunántúl (45 fő) és az Észak-Alföld (42 fő) régiókban vannak. Az alkalmazásban álló fizikai foglalkozásúak megoszlása a régiók között a következő: Közép-Dunántúl 526 fő; Nyugat-Dunántúl 537 fő; Dél-Dunántúl 99 fő; Észak-Magyarország 345 fő; Észak-Alföld 389 fő; Dél-Alföld 46 fő. A szellemi foglalkozásúak aránya az alkalmazásban állók esetében Közép-Dunántúl 27,7%; Nyugat-Dunántúl 27,8%; Dél-Dunántúl 33,1%; Észak-Magyarország 29,2%; Észak-Alföld 26,7%; Dél-Alföld 40,7%. A havi átlagban 60 munkaóránál rövidebb munkaidőben foglalkoztatottak átlagos állományi létszáma Közép-Dunántúl 6 fő; Nyugat-Dunántúl 7 fő; Dél-Dunántúl 0 fő; Észak-Magyarország 2 fő; Észak-Alföld 9 fő; Dél-Alföld 4 fő.

4. táblázat. A bányászat és kőfejtés ágazat létszámadatai a konvergencia régiókban az alkalmazás típusa szerint [13].

Nemzetgazdaság havi kereseti és létszám adatai (B= BÁNYÁSZAT, KŐFEJTÉS)	Terület	2019 (fő)	2020 I. negyedév
Teljes munkaidőben alkalmazásban álló fizikai foglalkozásúak átlagos állományi létszáma	Ország összesen	2735	2965
	Közép-Dunántúl	504	490
	Nyugat-Dunántúl	521	530
	Dél-Dunántúl	95	94
	Észak-Magyarország	338	330
	Észak-Alföld	366	354
	Dél-Alföld	41	38
Teljes munkaidőben alkalmazásban álló szellemi foglalkozásúak átlagos állományi létszáma	Ország összesen	1142	1116
	Közép-Dunántúl	178	169
	Nyugat-Dunántúl	194	192
	Dél-Dunántúl	39	34
	Észak-Magyarország	136	133
	Észak-Alföld	122	111
	Dél-Alföld	29	27
Teljes munkaidőben alkalmazásban álló nem meghatározható foglalkozásúak átlagos állományi létszáma	Ország összesen	4	0
	Közép-Dunántúl	0	0
	Nyugat-Dunántúl	0	0

	Dél-Dunántúl	0	0
	Észak-Magyarország	1	0
	Észak-Alföld	1	0
	Dél-Alföld	0	0
Teljes munkaidőben alkalmazásban állók átlagos állományi létszáma (fő)	Ország összesen	3881	4080
	Közép-Dunántúl	682	659
	Nyugat-Dunántúl	715	722
	Dél-Dunántúl	134	128
	Észak-Magyarország	475	463
	Észak-Alföld	490	465
	Dél-Alföld	70	66
Nem teljes munkaidőben (de legalább havi 60 munkaóraban) alkalmazásban állók átlagos állományi létszáma	Ország összesen	248	234
	Közép-Dunántúl	45	37
	Nyugat-Dunántúl	29	38
	Dél-Dunántúl	13	14
	Észak-Magyarország	14	14
	Észak-Alföld	42	33
	Dél-Alföld	6	7
Alkalmazásban álló fizikai foglalkozásúak átlagos állományi létszáma (fő)	Ország összesen	2868	3083
	Közép-Dunántúl	526	508
	Nyugat-Dunántúl	537	550
	Dél-Dunántúl	99	97
	Észak-Magyarország	345	337
	Észak-Alföld	389	365
	Dél-Alföld	46	44
Alkalmazásban álló szellemi foglalkozásúak átlagos állományi létszáma (fő)	Ország összesen	1258	1232
	Közép-Dunántúl	202	187
	Nyugat-Dunántúl	207	211
	Dél-Dunántúl	49	44
	Észak-Magyarország	143	139
	Észak-Alföld	142	132
	Dél-Alföld	31	29
Alkalmazásban álló nem meghatározható	Ország összesen	2	0
	Közép-Dunántúl	0	0
	Nyugat-Dunántúl	0	0
	Dél-Dunántúl	0	0
	Észak-Magyarország	1	0
	Észak-Alföld	1	0
	Dél-Alföld	0	0
Alkalmazásban állók átlagos állományi létszáma (fő)	Ország összesen	4129	4315
	Közép-Dunántúl	728	695
	Nyugat-Dunántúl	744	761
	Dél-Dunántúl	148	142
	Észak-Magyarország	489	477

Havi átlagban 60 munkaóránál rövidebb munkaidőben foglalkoztatottak átlagos állományi létszáma	Észak-Alföld	532	498
	Dél-Alföld	76	72
	Ország összesen	49	52
	Közép-Dunántúl	6	4
	Nyugat-Dunántúl	7	8
	Dél-Dunántúl	0	1
	Észak-Magyarország	2	2
	Észak-Alföld	9	9
	Dél-Alföld	4	3

A munkaerőpiaci folyamatok szempontjából lényeges kérdés a bányászat, kőfejtés ágazatban rendelkezésre álló üres álláshelyek számának és arányának alakulása. A Központi Statisztikai Hivatal ide vonatkozó adatait az 5. táblázat tartalmazza 2016-2019 között negyedéves bontásban. A legtöbb üres álláshely az ágazatban 2018. II. negyedévében jelentkezett (128 fő), ami az üres álláshelyek arányát tekintve 3,4% volt. 2016 II. negyedévében nem volt üres álláshely az ágazatban és ugyanezen év III. negyedévében is csak 5 üres álláshely volt, mai az arányok tekintetében 0,2%-ot jelentett.

5. táblázat. A bányászat, kőfejtés ágazatban rendelkezésre álló üres álláshelyek száma és aránya [23].

Év		Bányászat, kőfejtés	
		Üres álláshelyek száma	Üres álláshelyek aránya %
2016.	I.	29	0,9
	II.	...	...
	III.	5	0,2
	IV.	31	1,0
2017.	I.	18	0,5
	II.	10	0,3
	III.	32	1,0
	IV.	20	0,6
2018.	I.	77	2,1
	II.	128	3,4
	III.	67	1,8
	IV.	40	1,1
2019.	I.	69	1,7
	II.	70	1,6
	III.	77	1,8
	IV.	82	2,0

2.2. A főbb munkaerőpiaci folyamatok az Észak-magyarországi régióban

Az Észak-magyarországi régió Magyarország észak-keleti részén helyezkedik el, három megye tartozik a régióhoz: Borsod-Abaúj-Zemplén, Heves és Nógrád megye. A régió északon Szlovákiával, nyugaton Közép-Magyarországgal, délen és délkeleten az Észak-Alfölddel határos. Földrajzi és természeti

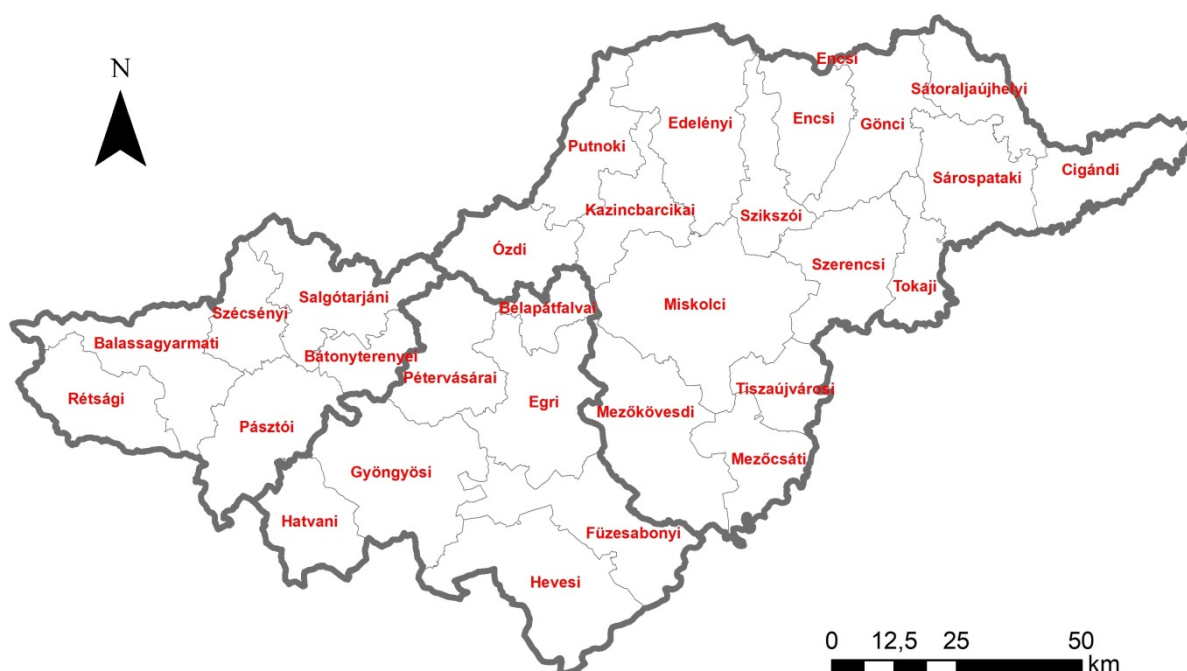
adottságai alapján az ország egyik legváltozatosabb régiója. A régió területe (13 433 km²) alapján a negyedik a régiók rangsorában Borsod- Abaúj-Zemplén 54, Heves 27, míg Nógrád megye a 19%-át adja a területének.

Nógrád megye az ország második legkisebb területű (2544,18 km²), lélekszámát tekintve legkisebb megyéje (189 304 fő, 2019-ben), népsűrűsége 82,6 fő/km². Településeinek száma 131.

Heves megye az ország területének 3,9%-át alkotja, az Észak-magyarországi régió belüli részesedése pedig 27,1% (3637,25 km²). Népeségsszáma 2019-ben 294 609 fő volt, a megye népsűrűsége 85,6 fő/km². Települések száma 121.

Borsod-Abaúj-Zemplén a régió legnagyobb (7247,17 km²) és legnépesebb megyéje, népeségsszáma 2019-ben 642 447 fő volt, népsűrűsége 97,9 fő/km². Települések száma 358 [19].

Az Észak-Magyarországi régióban 610 település van, ebből 2018-ban 46 volt város, a legtöbb (29 város) Borsod-Abaúj-Zemplén megyében található. A régió központja Miskolc, megyejogú városok: Miskolc, Eger, Salgótarján. A települések megoszlása népességszám kategóriánként eltérő képet mutat a három megyében. Az 5000 főt meghaladó települések aránya a régióban 4,6%, ami a fele az országos átlagnak (9%). A régió hét húszezer lakos feletti városai: Eger, Gyöngyös, Hatvan, Kazincbarcika, Miskolc, Ózd és Salgótarján. A térség népességének közel 53%-a városlakó. Az átlagos településnagyság kisebb, mint országosan, mivel a régió elzárt medencéiben jelentős az apró- és törpefalvak száma. Az 500 fő alatti aprófalvak aránya 27,6%, de Borsod-Abaúj-Zemplén megyében a települések 42%-a tartozik ebbe a kategóriába. A járások száma a régióban 29, ebből Borsod-Abaúj-Zemplén megyében 16, Heves megyében 7, Nógrád megyében 6 található, a 7. ábrán láthatjuk a járások megoszlását megyénként [26].

7. ábra. Az Észak-magyarországi régió járásai.

Az előző fejezetekben a régiót munkaerőpiaci szempontból jellemeztük és elhelyeztük a konvergencia régiók rangsorában, így összegezve adjuk közre a főbb munkaerőpiaci jellemzőit a régióknak, és a továbbiakban megyei bontásban elemezzük az adatokat. A régió népességszáma 2019-ben 1 126 360 fő volt, ami a 2009-es bázisév népességszámához (1 250 241 fő) képest 10,9%-os csökkenést jelent. A foglalkoztatási ráta alakulását a régióban befolyásolta a közmunkaprogram bevezetése, 2010 (42,6%) óta az Észak-magyarországi régió tudott pozíciót javítani a foglalkoztatás terén, hiszen az akkori sereghajtóból 2019-re (57%) megelőzte a Dél-dunántúli régiót. 2013 óta a foglalkoztatási arány folyamatosan nőtt (+14,4%). Észak-Magyarország esetében csökkent leginkább a munkanélküliségi ráta, így a 2010-es utolsó helyről 2019-re már a 4. helyre futott be a konvergencia régiók rangsorában. A munkanélküliségi ráta 2010-ben (16,2%) még magas értéket mutatott, ez 2019-re 4,5% volt, ami 11,7%-os csökkenés.

2.2.1. Az Észak-magyarországi régió megyéinek általános demográfiai - munkaerőpiaci jellemzői

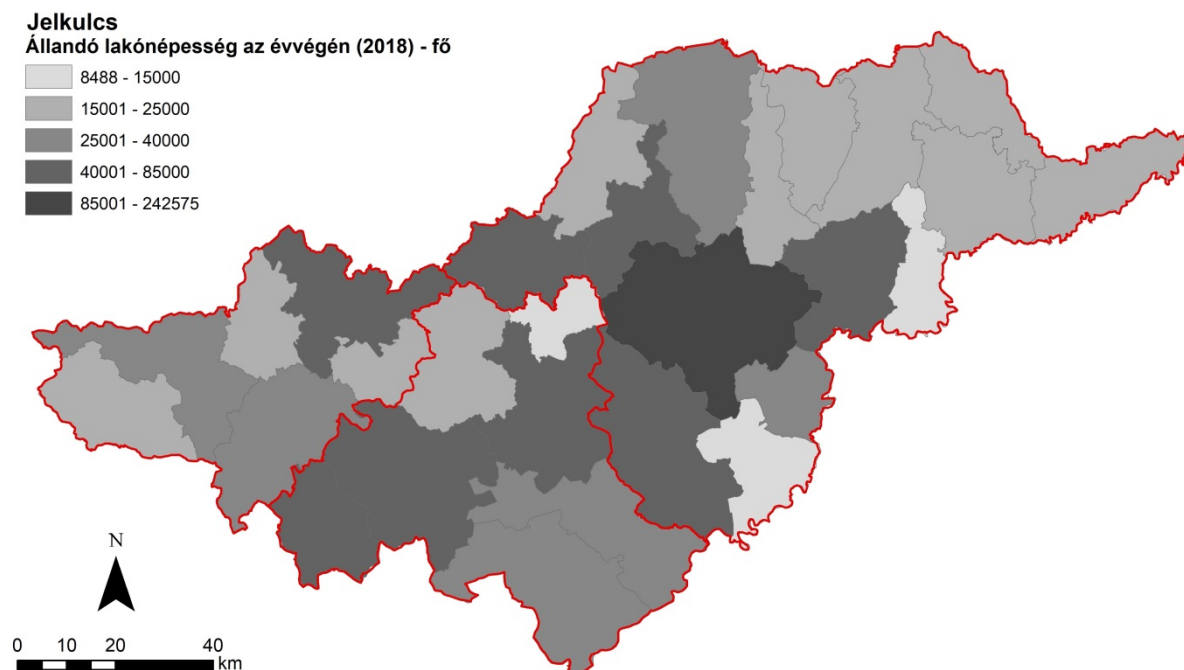
A demográfiai folyamatok határozzák meg a népességszám alakulását, a 6. táblázatban összefoglalva láthatók a 2017-2018 évre a tényleges szaporodást befolyásoló tényezők. A népességfogyás elsődleges okának az utóbbi években is az alacsony születésszám és alacsony termékenység, valamint a halálozások számának tartósan magas szintje tekinthető. Mindhárom megyében fogyott a népesség. Nógrád megyében a halálozások száma már az 1980-as években meghaladta a születéseket. Az élveszületés ezer lakosra számított aránya mindkét évben, 2017-ben és 2018-ban, alacsonyabb volt a régiós értéknél, míg a halálozások ezer lakosra számított értéke meghaladta a régió átlagát. 2018-ban Nógrád megyében volt a legmagasabb a természetes fogyás mértéke (-7,0).

Heves megyében szintén mindkét évben alacsonyabb volt az élveszületések ezer lakosra vonatkozó értéke, mint a régiós adat. A halálozások száma 2017-ben még a régiós átlag alatt maradt (14,9), azonban 2018-ban már meghaladta azt (16,1). Heves megye népességének viszonylag idős a korösszetétele, ennek következtében magas a halandóság. A halálozások száma évtizedek óta folyamatosan meghaladja a születéseket. Ennek következtében a megyében mindkét évben természetes fogyás jelentkezett.

Borsod-Abaúj-Zemplén megyét az élveszületéseket tekintve mindkét évben magasabb érték jellemezte, mint a régiós átlag (11,0, és 11,2), köszönhető ez például az Encsi járás magasabb születésszámainak. A halálozások ezer lakosra vonatkozó aránya pedig mindkét évben a legalacsonyabb volt a megyék között és alatta maradt a régiós értékek (14,8; 14,7). A megyében így is természetes fogyás a jellemző, bár a régión belül a legkisebb mértékkel (-3,8; -3,5), a Nógrád megyei adat ennek a duplája. A természetes fogyás mellett a régióban a migrációs veszteség is jelentősen hozzájárult a populáció csökkenéséhez. A vándorlási különbözet esetében Heves megyében a legkisebb a veszteség, mivel azonban mindhárom megye esetében negatívak az értékek, a tényleges népességszám alakulásában is mindhárom megye, és így a régió, negatív mérleget könyvelhetett el 2017-ben és 2018-ban is [15/a]. A 8. ábrán a 2018 évi népességszám megoszlás látható az Észak-magyarországi régió járásaiban népességnagyság kategóriák szerint. A legnépesebb a Miskolci, legkisebb népességszámú a Béalpátfalvai, Mezőcsáti és a Tokaji járás.

6. táblázat. Az Észak-Magyarországi régió és a három megye tényleges szaporodást befolyásoló mutatói (2017-2018) [19, 27, 28].

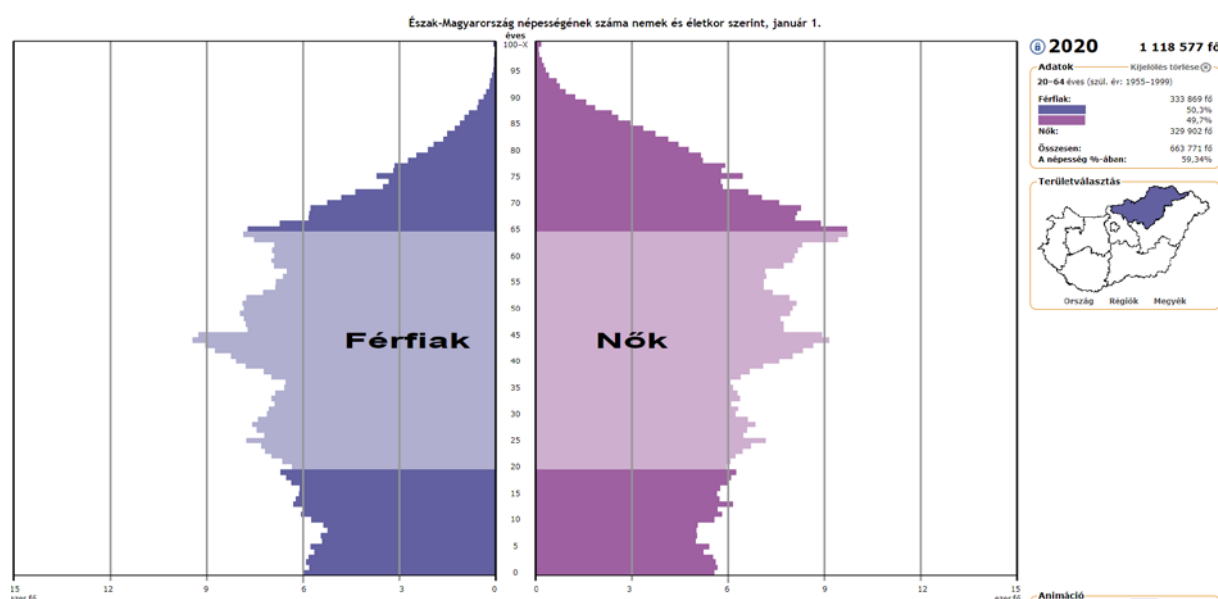
Időszak	Terület	Mutatók					
		Népesség száma (fő)	Élveszületés ezer lakosra	Halálozás ezer lakosra	Természetes szaporodás/fogyás	Belföldi vándorlási különbözet	Tényleges szaporodás/fogyás
2017	Észak-Magyarországi régió	1143902	10,4	15,0	-4,6	-4,2	-7,9
	Borsod-Abaúj-Zemplén meg	654402	11,0	14,8	-3,8	-6,3	-9,5
	Heves megye	296927	9,7	14,9	-5,2	-0,8	-3,8
	Nógrád megye	192573	9,2	15,9	-6,6	-2,5	-8,5
2018	Észak-Magyarországi régió	1134945	10,3	15,1	-4,8	-5,2	-7,6
	Borsod-Abaúj-Zemplén meg	648216	11,2	14,7	-3,5	-7,1	-8,9
	Heves megye	295792	9,2	15,3	-6,1	-2,0	-4,0
	Nógrád megye	190937	9,0	16,1	-7,0	-3,5	-8,6

8. ábra. Az Észak-magyarországi régió járásainak népességszáma 2018-ban [2].

A népesség nemek és korcsoportonkénti összetétele tekintetében Magyarország minden régiójára jellemző, hogy a születésszám évtizedek óta tartó csökkenése miatt a korfa lefelé keskenyedő, azaz a fiatalabb korosztályok részaránya egyre kisebb, míg a kitolódó születéskor várható élettartam miatt a korfa teteje egyre magasabb. Az Észak-Magyarországi régió népességének korösszetétele többé-kevésbé megfelel az országos átlagnak, azonban mind a 0-14 évesek, mind a 60 év feletti aránya kissé meghaladja az országos átlagot. Általánosságban a nemek arányában korévenként 41 éves korig folyamatos a férfi többlet, és a 47 éves kortól állandósul a nőtöbblet, ami az életkor előrehaladtával fokozódik a férfiak magasabb halandóságának következtében [15/a].

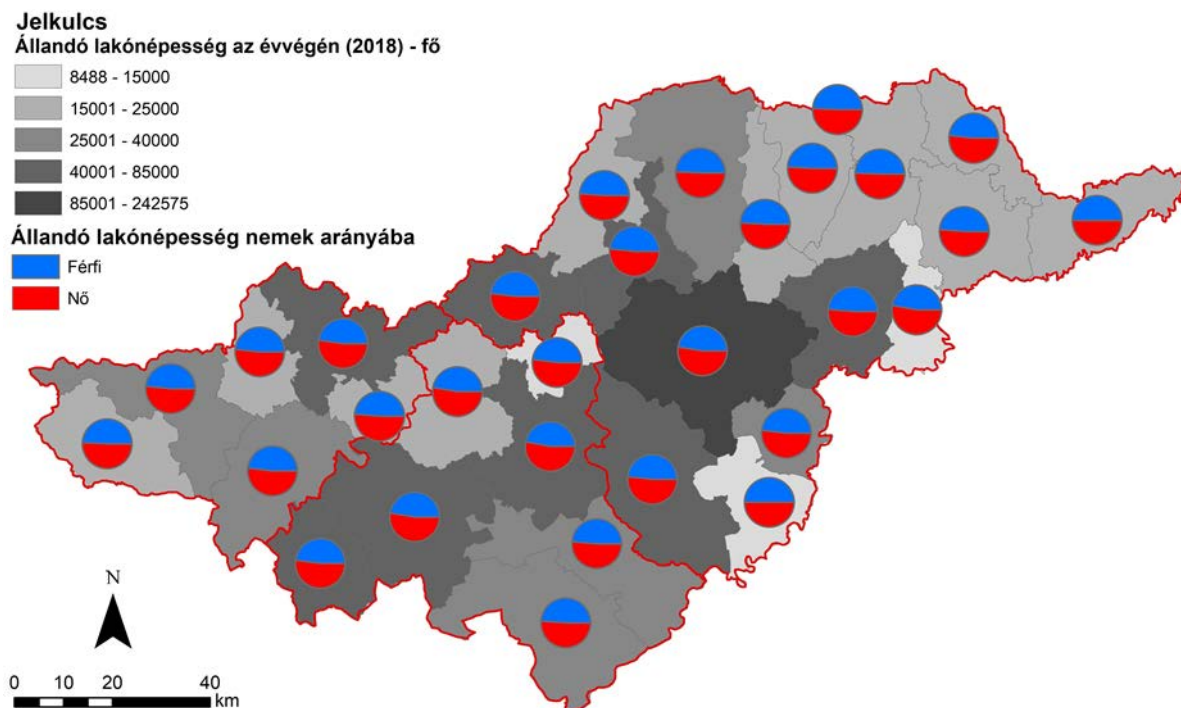
Az elmúlt évekhez hasonlóan az elöregedés továbbra is jellemzi a régiót (9. ábra).

9. ábra. Az Észak-magyarországi régió korfája [38].

A legmagasabb az öregedési index (a száz gyermekkorúra jutó 60 éves és idősebbek száma) Nógrád megyében (152,0%), hasonlóan magas az érték Heves megyében is (145,7%). A legkevésbé előregedett megye Borsod-Abaúj-Zemplén a 117-es értékkel.

Az Észak-magyarországi régió járásainak népességszáma és a nemek aránya a 10. ábrán látható. A legfrissebb (2018) mutató az Észak-magyarországi régióra vonatkozóan a férfi-nő arányt tekintve úgy alakult, hogy ezer férfira 1094 nő jut. A megyék esetében a legkiegyenlítettebb arány Nógrád megyében (1080) jellemző, Borsod-Abaúj-Zemplén megyében ezer férfira 1092, míg Heves megyében 1105 nő jut.

10. ábra. Az Észak-magyarországi régió járásainak népességszáma és nemek szerinti megoszlása (2018) [19].

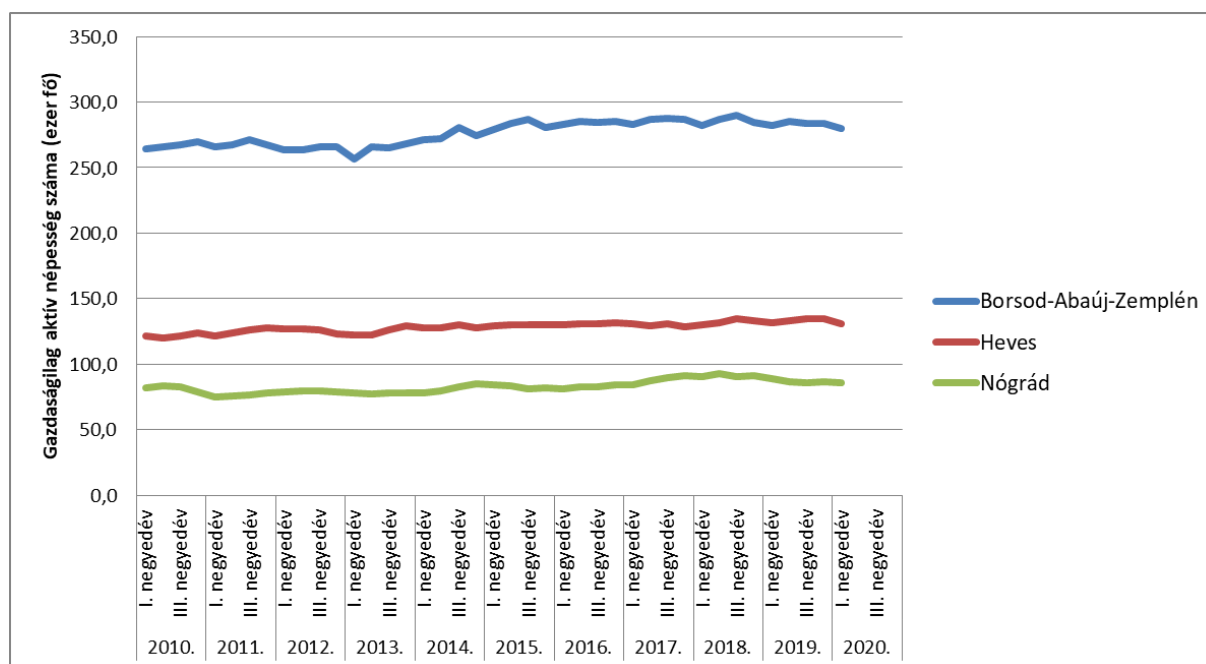
A munkaerőpiaci indikátorokat a 7. táblázatban és a 11. ábrán foglaljuk össze.

Borsod-Abaúj-Zemplén megye munkaerőpiaca 2013-tól folyamatosan bővül, de továbbra is egyike az ország kedvezőtlen helyzetű megyéinek. A 2019. évi statisztikai adatok alapján a megye 15-64 éves lakosságának 68,5%-a dolgozott vagy aktív munkakereső volt, azaz 268,6 ezer főt foglalkoztatottak, 12,7 ezer fő pedig munkanélküli volt. A foglalkoztatási arány 56,5%-nak, a munkanélküliségi ráta pedig 4,5%-nak felelt meg. A foglalkoztatási mutató alacsonyabb, mint az országos átlag, a munkanélküliségi ráta viszont kissé meghaladja azt [7]. Az aktivitási arány a megyében 59,1% volt 2019-ben.

7. táblázat. Az Észak-magyarországi régió és a megyék munkaerőpiaci indikátorai 2016-2019 [32,33, 34]

Terület	Foglalkoztatási arány (%)			
	2016	2017	2018	2019
Borsod-Abaúj-Zemplén	53,4	55,0	55,9	56,5
Heves	55,4	55,5	58,1	58,7
Nógrád	51,0	55,0	58,5	56,0
Észak-Magyarország	53,5	55,1	56,9	57,0

	Munkanélküliségi ráta (%)			
	2016	2017	2018	2019
Borsod-Abaúj-Zemplén	6,6	5,7	5,1	4,5
Heves	4,3	4,3	2,5	2,7
Nógrád	8,4	8,4	6,6	7,0
Észak-Magyarország	6,3	5,8	4,7	4,5
	Aktivitási arány (%)			
	2016	2017	2018	2019
Borsod-Abaúj-Zemplén	57,2	58,3	58,9	59,1
Heves	57,9	58,1	59,5	60,3
Nógrád	55,6	60,0	62,7	60,2
Észak-Magyarország	57,1	58,5	59,7	59,6

11. ábra. A gazdaságilag aktív népesség az Észak-magyarországi régió megyéiben 2010-2020 negyedéves bontásban [31].

A KSH munkaerő-felmérése alapján a foglalkoztatottak száma 2019. III. negyedévben 131,1 ezer fő volt Heves megyében a 15-74 év közötti népességet tekintve. 2018. III. negyedévhez viszonyítva 0,8 ezer fővel, 0,6%-kal csökkent (országosan 0,8%-kal növekedett) a dolgozók száma. A munkanélküliek száma a KSH honlapján publikált adat szerint 3,4 ezer fő volt Heves megyében. A 15-74 éves korú népesség foglalkoztatási aránya Heves megyében 2019-ben 58,7%, a munkanélküliségi ráta 2,7% volt, az országos átlag 3,5% [7]. Az aktivitási arány a megyében 60,3% volt 2019-ben.

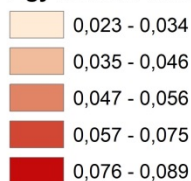
Nógrád megye a fontosabb gazdasági mutatók tekintetében a megyék rangsorában rendre az utolsók között van, ami jelentős munkaerőpiaci hátránnyal párosul. Néhány területen azonban kisebb előrelépés tapasztalható, mivel 2013-tól a társadalmi-gazdasági folyamatokban többnyire javuló tendenciák érvényesülnek. A megyében 2019. III. negyedévben a 15-64 éves népességen belül átlagosan 78,5

ezer főt foglalkoztattak, míg a munkanélküliek száma 6,3 ezer főt tett ki. A foglalkoztatási ráta 2019-ben 56,0% volt, amihez 7,0%-os munkanélküliségi ráta társult. A foglalkoztatás szintje országos viszonylatban a második legalacsonyabbnak számított, míg a munkanélküliségi ráta a 3. legmagasabb értéket mutatta [7]. Az aktivitási arány 2019-ben a megyében 60,2% volt. A munkaerőpiaci folyamatok szempontjából a munkanélküliek száma mellett fontos a nemek szerinti megoszlása az álláskeresőknél, valamint a tartós munkanélküliek száma, a 12. és 13. ábrákon az Észak-magyarországi régió járásainak jellemzőit mutatjuk be.

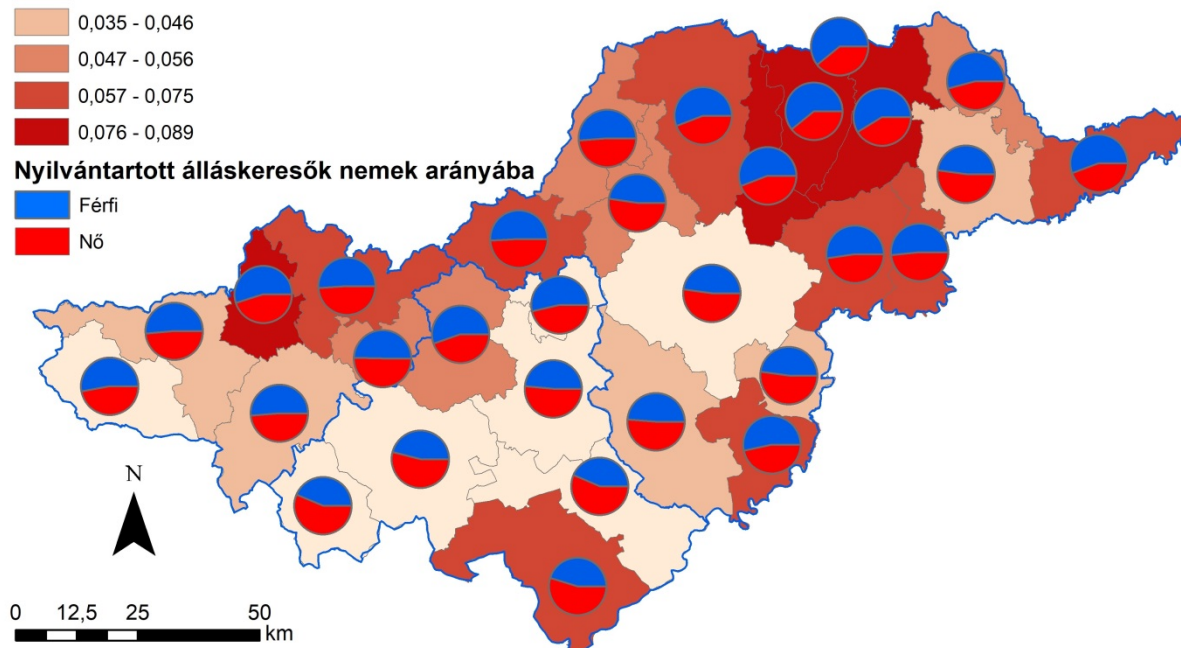
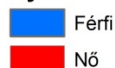
Borsod-Abaúj-Zemplén megyében Az állami foglalkoztatási szerv hatáskörében eljáró járási hivatalok 2019. évben havonta átlagosan 35,7 ezer álláskeresővel álltak kapcsolatban, számuk mindössze 0,7 ezer fővel (1,7%-kal) múlta felül az egy évvel korábbit. Ez a kisebb növekedés a szociális foglalkoztatása jelentős, több mint 2,2 ezer fős csökkenése mellett következett be, közülük is egyre többen tudtak elhelyezkedni az elsődleges munkaerőpiacon. A kedvező irányú változást elsősorban a megyében működő járműipari beszállítók körében tapasztalható, valamint a tiszaujvárosi új vegyipari üzem építéséhez kapcsolódó foglalkoztatási igények erőteljes növekedése eredményezte. A változások hatására leginkább a képzetlen vagy elavult szakmai képzettséggel rendelkezők, valamint a nők és az idősebb álláskeresők száma növekedett. A 2019. december végén nyilvántartott álláskeresők (33,8 ezer fő) között nagyon kevés a diplomás (3%), az álláskeresők közel fele (46%) középfokú iskolai végzettséggel (szakképesítéssel és/vagy érettségivel) rendelkezik, azonban minden második (51%) csak alacsony iskolai végzettséggel keres munkát [7].

Jelkulcs

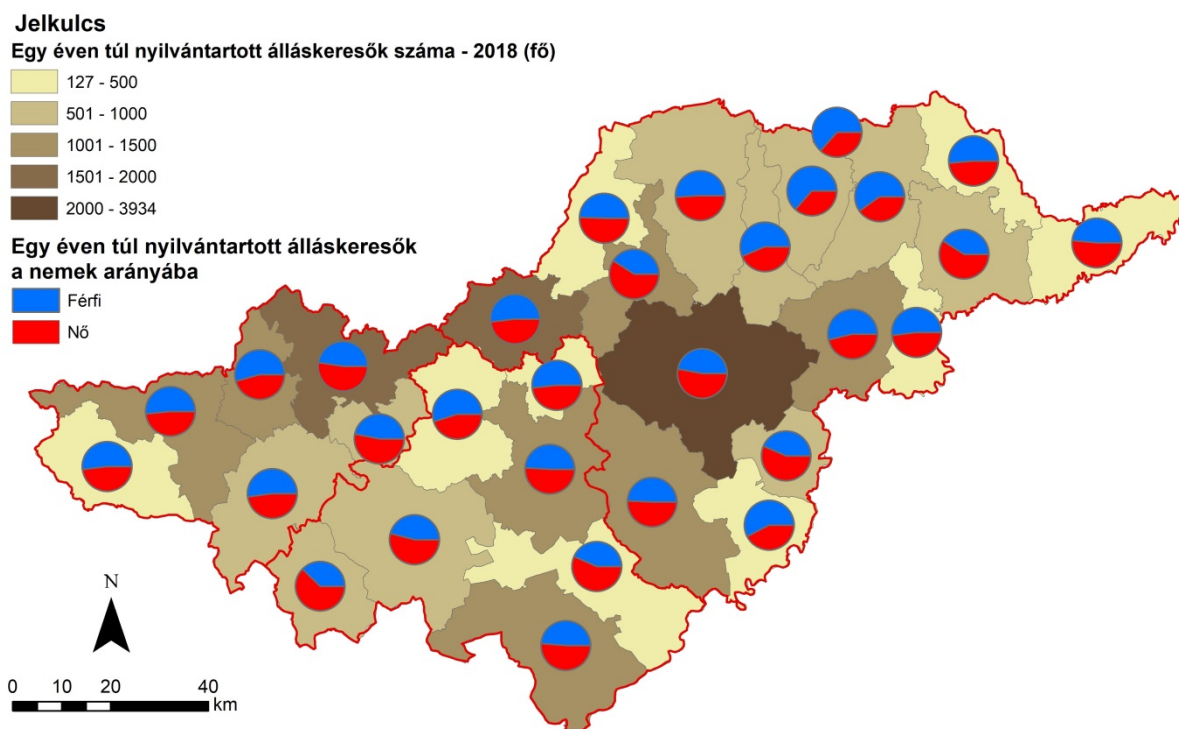
Egy állandó lakosra jutó munkanélküliek száma

Nyilvántartott álláskeresők nemek arányába

12. ábra. Az Észak-magyarországi régió járásai az egy lakosra jutó munkanélküliek száma és a nyilvántartott álláskeresők nemek szerinti megoszlása alapján [4/b, 19].

13. ábra. Az Észak-magyarországi régió járásainak megoszlása az egy éven túl nyilvántartott álláskeresők száma és a nemek szerint [4/a, 19].

Borsod-Abaúj-Zemplénben az álláskeresők jellemző többsége 25-49 éves (52%), a 25 évesnél fiatalabbak részesedése 16%, az 50 évesek és ennél idősebbeké 32% volt. Továbbra is kissé több a férfi (52%), mint a nő (48%), a munkatapasztalattal még nem vagy alig rendelkező pályakezdő álláskeresők (3,4 ezer fő) aránya pedig 10%-ot tett ki [7].

Heves megyében 2019. II. félévben havonta átlagosan 10 288 álláskeresőt tartottunk nyilván, 162 fővel, 1,6%-kal többet, mint a 10 126 fős 2018. II. félévi havi átlagos létszám. A nyilvántartott álláskeresők létszáma alapján számított munkanélküliségi arányt tekintve Heves megye 7,8%-os, az országos átlagot 2,6%-ponttal meghaladó mutatójával a megyék rangsorában a középmezőnyben foglal helyet. Az összes álláskereső 48,4%-a (4975 fő) legfeljebb 8 általános iskolai végzettségű. Számuk 8 fővel, 0,2%-kal csökkent, az összes álláskeresőn belüli részarányuk 0,8%-ponttal lett kevesebb egy év alatt. A legfeljebb 8 általános iskolát végzett álláskeresők aránya a hevesi kirendeltség körzetében a legmagasabb, 65,5%, de a pétervásárai körzetben (61,3%) is meghaladja az 60%-ot. 2018. II. félévhez képest 139 fővel, 3,0%-kal növekedett a középfokú végzettségű álláskeresők száma a megyében. 2019. II. félévben havi átlagban 4 780 fő volt a számuk, az összes álláskeresőn belüli részarányuk 46,5%, 0,7%-ponttal nőtt egy év alatt. A diplomás álláskeresők száma 533 fő volt a megyében, 31 fővel több, mint 2018. II. félében, az összes álláskeresők közötti részesedésük 5,0%-ról 5,2%-ra nőtt [7].

Nógrád megyében a munkanélküliek és az inaktívak táborába tartozók létszámának növekedése mellett a foglalkoztatottak száma elmaradt a 2018. III. negyedévben mérttől. Az NFSZ adatai szerint Nógrád megye területén 2019-ben havonta átlagosan 10874 álláskereső szerepelt a nyilvántartásokban, 58 fővel, 0,5%-kal kevesebben, mint 2018-ban. Az átlagos adatok szerint az álláskeresők legtöbb csoportjában stagnálással, illetve létszám-csökkenéssel találkozhattunk éves viszonylatban, a közép- és felsőfokú végzettségűek, az 50 éven felüliek, az álláskeresői ellátásokra jogosultak, az ellátás nélküliek és a tartósan regisztráltak létszáma viszont növekedést mutatott. A nyilvántartott pályakezdő álláskeresők átlagos száma 2019. évben 1004 fő volt, 153 fővel, 13,2%-kal kevesebb, mint 2018-ban. A pályakezdők aránya a nyilvántartott álláskeresőkön belül átlagosan 9,2%-ot tett ki, csupán 0,2%-ponttal többet, mint országosan. A fiatalok többsége szakképzetlen, ami jelentős munkaerőpiaci hátrányt jelent számukra [7].

2.2.2. A bányászat, kőfejtés ágazat munkaerőpiaci tényadatai, és a munkaerő kereslet-kínálat alakulása az Észak-magyarországi régió megyéire vonatkozóan

Az Észak-magyarországi régióban az elmúlt évtizedekben többször történt, a gazdasági szerkezetátalakításhoz kapcsolódó folyamatok miatt, munkaerőpiaci átrendeződés a bányászati és energetikai ipar tekintetében. Az okok között olyan tényezők szerepeltek, mint az ágazat fenntartás nehézségei, a műszaki-technológiai fejlődés, az energia és nyersanyag árak változása [9].

A folyamatok kapcsán a felszabaduló munkaerő elhelyezésének kérdésével is számolni kellett. A helyzet megoldása azért is volt nehéz, mert három fontos területen jelentkezett, a munkaerő jellemzőit is meghatározó, probléma: az ágazatok erős földrajzi koncentrációt mutattak Magyarországon belül; a cégek nagy- méretűek voltak, és a foglalkoztatásban valamint a termelésen belül is túlsúlyban voltak; egyoldalú iparszerkezet formálódott [9].

Az Észak-magyarországi régió bányászatának jelenlegi munkaerőpiaci tényadataira vonatkozóan a tanulmány 1. fejezete tartalmaz részletes adatokat. A fejezetben közöljük a 2019-es évben a Központi Statisztikai Hivatal által megadott adatokat a bányászat, kőfejtés ágazatban megyei bontásban. A 8. táblázat az állományi létszám megoszlását mutatja fizikai és szellemi foglalkozási csoportok szerinti bontásban. Az állományi létszám Borsod-Abaúj-Zemplén megyében a legnagyobb, Heves megyében és Nógrád megyében 100 fő alatti a létszám. A 9. és 10. táblázatokban megyei bontásban látható a regisztrált gazdasági szervezetek száma és megoszlásuk a gazdálkodási formák szerint. 2019-ben a legtöbb vállalkozás (50 db) Borsod-Abaúj-Zemplén megyében található, a legtöbb ebből Kft. Heves megyében 18 vállalkozás található az ágazatban, ebből 17 Kft. Nógrád megyében 10 gazdasági szervezetet tart nyilván a Központi Statisztikai Hivatal, ebből 7 Kft. A 14. ábrán az összevont gazdasági ágakhoz (B+C+D+E) tartozó vállalkozások megoszlása látható járások szerint. A legtöbb vállalkozás a megyeszékhelyekhez kötődik, kiemelkedik még a Gyöngyösi és Hatvani és Mezőkövesdi járás.

8. táblázat. A Észak-magyarországi régió megyéinek állománylétszáma a bányászat, kőfejtés ágazatban 2019-ben [29].

B=Bányászat, kőfejtés	Összesen	Ebből:	
		fizikai foglalkozású	szellemi foglalkozású
		fő	
Borsod-Abaúj-Zemplén	360	268	90
Heves	94	51	43
Nógrád	36	25	10

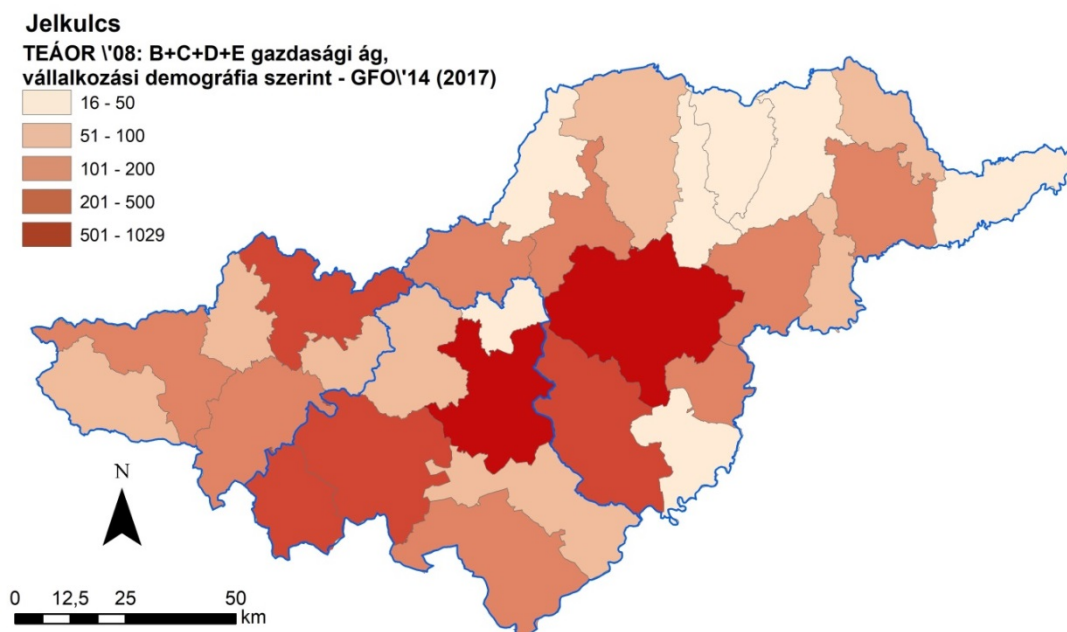
9. táblázat. A regisztrált gazdasági szervezetek száma a bányászat, kőfejtés ágazatban 2019 [35, 36, 37].

B=Bányászat, kőfejtés	Gazdasági szervezetek száma összesen	Ebből				Gazdasági szervezet összesen	Ebből			
		társas vállalkozás	önálló vállalkozó	vállalkozás összesen	nonprofit szervezet		társas vállalkozás	önálló vállalkozó	vállalkozás összesen	nonprofit szervezet
		előző év azonos időpontja = 100,0%								
Borsod-Abaúj-Zemplén	50	46	4	50	–	98,0	100,0	80,0	98,0	–
Heves	18	18	–	18	–	100,0	100,0	–	100,0	–
Nógrád	10	9	1	10	–	83,3	81,8	100,0	83,3	–

10. táblázat. A regisztrált gazdasági szervezetek megoszlása gazdálkodási forma szerint a bányászat, kőfejtés ágazatban 2019 [35, 36, 37].

B=Bányászat, kőfejtés	Összesen	Ebből				
		korlátolt felelősségű társaság	részvénytársaság	betéti társaság	szövetkezet	egyéni vállalkozó
Borsod-Abaúj-Zemplén	50	39	4	3	–	4
Heves	18	17	–	1	–	–
Nógrád	10	7	–	2	–	1

A Borsod-Abaúj-Zemplén megyében élő népesség területi eloszlása egyenlőtlen, ami nagyban meghatározza a rendelkezésre álló munkaerő eloszlását is. A megye közigazgatási székhelyén, Miskolcon és térségében él a legtöbb álláskereső, a megyei létszám 23%-a. A miskolci járás része az ún. Sajó völgyi ipari térségnek, ahová további jelentős ipari potenciállal rendelkező járasok (Tiszaújváros, Kazincbarcika, Ózd városok térsége) tartoznak, melyek területén a megyei álláskeresők további 24%-a él. A megye déli, leginkább mezőgazdasági tevékenységéről és gyógyvízi kultúrájáról ismert két járásában (Mezőkövesd, Mezőcsát) az álláskeresők 8%-a, míg a megye északi-északkeleti, Szlovákiával határos, Tokaj-Hegyalját is magában foglaló, elsősorban mezőgazdasági és idegenforgalmi tevékenységre épülő 8 járásában (Encs, Edelény, Szikszó, Szerencs, Gönc, Tokaj, Sárospatak, Sátoraljaújhely és Cigánd városok térsége) a megyei álláskeresők 45%-a él. A szakképzett álláskeresők részaránya a városokban, illetve az ipari térségekben, valamint Tokaj és Sárospatak körzetében nagyobb, mint a megye egyéb területein [7].

14. ábra. A vállalkozások számának megoszlása gazdasági ágak (B+C+D+E) szerint az Észak-magyarországi régió járaiban [19].

Borsod-Abaúj-Zemplén megyében a 2019 végén nyilvántartott álláskeresők 88%-a fizikai, 12%-a szellemi jellegű területen keresett állást. A többség (61%) különféle szintű szakképzettséggel rendelkezett, 39% szakképzetlen volt. A szakképzettséggel rendelkező álláskeresők (20,7 ezer fő) közül legtöbbször az ipar-építőipar vagy a kereskedelem-vendéglátás területén (21%) keresnek állást, de csaknem ugyanennyien közép- vagy felsőfokú szakismeretet igénylő szellemi jellegű munkakörben (20%) szeretnének elhelyezkedni [7].

Heves megyében 2019. II. félévben, havi átlagban az egri (2,8 ezer fő), a hevesi (2,3 ezer fő) és a gyöngyösi körzetben (1,8 ezer fő) tartották nyilván a legtöbb álláskeresőt. A nyilvántartott álláskeresők gazdaságilag aktív népességre vetített aránya a hatvani, a gyöngyösi, az egri és a füzesabonyi körzetben 5% és 7% között alakult, ugyanakkor Heves körzetében 16% volt.

A 2019. II. félév folyamán regisztrációt kért álláskereső a legnagyobb számban: segédmunkás (1910 fő); takarító (855 fő); bolti eladó (688 fő); összeszerelő (472 fő); irodai adminisztrátor (546 fő); konyhai kisegítő (237 fő); targonca-vezető (241 fő); tehergépkocsi-vezető (225 fő); lakatos (92 fő); rakodómunkás (140 fő); vagyonőr (127 fő); kőműves (95 fő); szakács (129 fő); portás, telepőr (61 fő); pincér (84 fő); pultos (102 fő); forgácsoló (112 fő); festő és mázoló (77 fő); pék (52 fő); hegesztő, lángvágó (99 fő), és dajka (100 fő) munkakörben szeretett volna elhelyezkedni [7].

Nógrád megyében a 2019. évet is élénk munkaerőpiaci mozgások jellemezték, de a fluktuáció nem érte el az egy évvel korábbi szintet. Az év során 16,3 ezer belépési esetet regisztráltak a foglalkoztatási osztályok, miközben a kilépési forgalom nagysága alig haladta meg a 16,5 ezret. A beáramlás 8,3%-kal, míg a kiáramlás 6%-kal maradt el az egy évvel korábbtól. A belépők túlnyomó többsége elvesztette a munkahelyét, míg kisebb hányaduk egyéb okból, illetve pályakezdőként kérte a nyilvántartásba vételét. A gazdasági szektor szinte minden területén csökkent vagy stagnált a létszámkibocsátás 2018-hoz képest. A legtöbben a feldolgozóipar egyes területein, az építőiparban és a kereskedelemben dolgoztak. Emellett folyamatos volt a közfeladatokat ellátók visszaáramlása és a pályakezdők beáramlása, s mindkét ügyfélkörre mérsékeltebb volt, mint 2018. évben. A 2019 folyamán regisztrációt kérő, szakképzettséggel rendelkező állástanak között a legnagyobb számban eladó, általános irodai adminisztrátor, hegesztő, lakatos, szakács, vagyonőr, kőműves, festő és mázoló, pincér munkakörben kívántak elhelyezkedni. A nógrádi járási hivatalok foglalkoztatási osztályai 2019-ben a legtöbb álláskeresőt (3958 fő, 36,4%) a megyeszékhelyen és térségében, míg a legkevesebbet (776 fő, 7,1%) a rétsági járásban tartották nyilván. A megye további négy térségében havi átlagban 1257 és 1709 fő közötti ügyfél tartotta a kapcsolatot a járási hivatalokkal [7].

2.2.3. Az Észak-magyarországi régió főbb foglalkoztatói és munkaerőpiaci átmenet szempontjából kritikus pontok

Az elemzésünkben már említettük, hogy a munkaerőpiacon nem mindig érvényesülnek az egyensúlyi állapothoz szükséges feltételek. Az Észak-magyarországi régió megyéire jellemző adottságok, valamint a Központi Statisztikai Hivatal rendelkezésre álló adatai alapján felvázoltuk a megyék foglalkoztatási és munkanélküliségi helyzetét. A kínálati oldalról a munkaerőpiaci folyamatokat hosszabb távon befolyásolni fogja a demográfiai folyamat. A tényleges népességszám változása meg fogja határozni a népesség korösszetételének változását, valamint a munkaképes korú népesség arányát. A másik meghatározó tényező a munkaerőforrás, a pályázatban ennek részletes és pontos felmérése az empirikus vizsgálat során fog megtörténni. A jövőben változni fognak a gazdaságilag aktív népesség jellemzői, az alkalmazást befolyásolni fogják a munkáltatók által elvárt kompetenciák és a potenciális munkavállalók készségei és képzettsége közötti eltérések problémája.

A tanulmányban megfogalmaztuk, hogy a munkaerő-keresletet és szükségletet a gazdaság fejlődési, szerkezeti folyamatai határozzák meg. A munkaerő pótlását demográfiai oldalról a munkaerőpiacról kilépő (pl. nyugdíjba vonuló idős), és a munkaerőpiacra belépő (pl. pályakezdő fiatal) népesség egymáshoz viszonyított aránya határozza meg. Ezen túlmenően a keresletet befolyásolja a technikai fejlődés üteme, a gazdasági szerkezet változása, a gazdasági konjunktúra alakulása, a tőke és az élők munkahelyettesíthetősége és az egyes termelési tényezők ára.

Az Észak-magyarországi régió esetében különösen fontos, hogy ne alakuljon ki a munkaerő kereslet és kínálat közötti eltérésekből strukturális vagy szerkezeti munkanélküliség. Az ágazati, szerkezeti aránytalanságok feloldásában fontos a területi jellemzők alakulása, vagyis, hogy az új munkalehetőségek melyik térségben jelennek meg. Az előrevetített folyamatokat azonban az aktív foglalkoztatáspolitikai eszközök és programok befolyásolhatják. Fontos, hogy a rendelkezésre álló munkaerő-tartalék, vagy a munkaerőpiacra álláskeresőként újonnan kikerültek adottságai találkozzanak az üres álláshelyekkel rendelkező cégek igényeivel. Érdemes tehát felmérni a munkaerő képzettségi, ágazati és foglalkozási jellemzőit. A munkaerőpiaci folyamatok szempontjából lényeges kérdés a bányászat, kőfejtés ágazatban rendelkezésre álló üres álláshelyek számának és arányának alakulása. Kritikus pont lehet az is, ha az üres álláshelyek, melyek növelik az elhelyezkedési esélyeket, az ország

más régióban állnak nagyobb mennyiségben rendelkezésre, mint ahol a magasabb álláskeresői létszám található, ebben az esetben lesz fontos a munkaerő mobilitási hajlandósága. A bányászat, kőfejtés ágazatban, a Központi Statisztikai Hivatal és a cégbázis adatai alapján, Észak-Magyarországon, a Mátrai Erőművel együtt, 2613 fő áll alkalmazásban.

Az Észak-magyarországi régió gazdaságában hosszú ideje meghatározó az ipari, feldolgozóipari tevékenység (vegyipar, gép- és jármű- és elektronikai ipar). A [7] portál adatait felhasználva közöljük a megyékben működő vállalkozások közül a foglalkoztatásban betöltött súlyuk alapján a legjelentősebbeket.

Borsod-Abaúj-Zemplén megye:

- JABIL CIRCUIT MAGYARORSZÁG KFT.,
- R. BOSCH POWER TOOLS KFT.,
- R. BOSCH ENERGY AND BODY SYSTEMS KFT.(GÉPIPAR),
- JOHNSON ELECTRIC KFT.,
- SHINWA PRECÍZIÓS KFT.,
- MODINE HUNGÁRIA KFT.,
- JOYSON SAFETY SYSTEMS HUNGARY KFT.,
- STARTERS E-COMPONENTS AUTOMOTIVE HUNGARY KFT.,
- GS JUASA MAGYARORSZÁG KFT. (AUTÓIPAR),
- BORSODCHEM (BC) ZRT.,
- MOL PETROLKÉMIA ZRT. (VEGYIPAR),
- ÉSZAK-MAGYARORSZÁGI KÖZLEKEDÉSI KÖZPONT ZRT. (SZEMÉLYSZÁLLÍTÁS),
- WABERER'S-SZEMEREY LOGISZTIKAI KFT. (ÁRUFUVAROZÁS),
- UNIO COOP ZRT.(KERESKEDELEM),
- BORSODI SÖRGYÁR KFT. (ÉLELMISZERIPAR),
- PREC-CAST ÖNTÖDE KFT.,
- ÓZDI ACÉLMŰVEK KFT. (KOHÁSZAT),
- ÉSZAKERDŐ ERDŐGAZDASÁGI ZRT.,
- SZERENCSI MEZŐGAZDASÁGI ZRT. (ERDŐGAZDÁLKODÁS, MEZŐGAZDASÁG)
- ÉRV (REGIONÁLIS VÍZGAZDÁLKODÁS).

Heves megye:

- ROBERT BOSCH ELEKTRONIKA GYÁRTÓ KFT.
- MÁTRAI ERŐMŰ ZRT.
- ROBERT BOSCH AUTOMOTIVE STEERING KFT.
- ZF HUNGÁRIA IPARI ÉS KERESKEDELMI KFT.
- JOHNSON ELECTRIC HUNGARY ELEKTROMECHANIKAI TERMÉKEK KFT.
- AVENTICS HUNGARY KFT.
- "EBM-PAPST HUNGARY" MOTORGYÁRTÓ ÉS FORGALMAZÓ KFT.
- HORVÁTH RUDOLF INTERTRANSPORT KERESKEDELMI ÉS SZOLGÁLTATÓ KFT.
- LKH LEONI KÁBELGYÁR HUNGARIA KFT.
- HEVES MEGYEI VÍZMŰ ZRT.
- VAMAV VASÚTI BERENDEZÉSEK KFT.
- STANLEY ELECTRIC HUNGARY FÉNYTECHNIKAI ESZKÖZÖK KFT.
- SANATMETAL ORTOPÉDIAI ÉS TRAUMATOLÓGIAI ESZKÖZÖKET GYÁRTÓ KFT.
- MADER LOGISZTIKAI ÉS SZOLGÁLTATÓ KFT.
- MÁTRAMETÁL FÉM CSOMAGOLÓESZKÖZ GYÁRTÓ ÉS ÉRTÉKESÍTŐ KFT.
- PIKOPACK IPARI, KERESKEDELMI ÉS SZOLGÁLTATÓ ZRT.
- EGERERDŐ ERDÉSZETI ZRT.
- K ÉS V NEMZETKÖZI FUVAROZÓ KFT.

- EUROCIRCUITS NYOMTATOTT ÁRAMKÖR GYÁRTÓ KFT.

Nógrád megye:

- WAMSLER SE RT, SALGGLAS ÜVEGIPARI ZRT,
- MAGYARORSZÁGI HANGSZÓRÓGYÁRTÓ KFT,
- MITSUBA KFT,
- SÍNIA KFT,
- AXAMO KFT.
- MAHLE COMPRESSORS HUNGARY KFT,
- NIDEC SOLE MOTOR HUNGARY KFT,
- PRYSMIAN MAGYAR KÁBEL MŰVEK KFT,
- PARAT UNGARN KFT,
- TEXTILE COMPETENCE CENTER KFT.
- EGLO MAGYARORSZÁG KFT,
- DENSION KFT,
- KŐFUV KFT,
- CSÉPE ÉS TÁRSA KFT
- TOMMY INVEST ELEKTRONIKAI KFT,
- PALÓC-COOP ZRT,
- PROFILPLAST KFT.
- BESSER HUNGARIA KFT,
- VIESSMANN KFT,
- ELIN METAL KFT.
- KNAUS TABBERT KFT,
- INTERFA BÚTORIPARI KFT

2.3. Irodalomjegyzék a 2. fejezethez

- [1] A 2014-2020 közötti időszak foglalkoztatáspolitikai célú fejlesztéseinek megalapozása. Szakpolitikai stratégia. URL: https://ngmszakmaiteruletek.kormany.hu/download/a/4c/c0000/Fogl_Strat_14-20_elfogadott.pdf Letöltés ideje: 2020.06.28.
- [2] Állandó népesség száma (fő), Éves településstatisztikai adatok 2018-as településszerkezetben. Központi Statisztikai Hivatal URL: <http://statinfo.ksh.hu/Statinfo/haViewer.jsp> Letöltés ideje: 2020.06.28.
- [3] Bakó T. et al. 2018: A 2018-2020. évi munkaerőpiaci helyzet és folyamatok várható alakulása, hatása a növekedésre és az államháztartásra. MTA KRTK KTI, Budapest, 53 p.
- [4] Bakó T – Lakatos J. 2019: A magyarországi munkapiac 2018-ban. In: Fazekas K. et al. (szerk.): Munkaerőpiaci Tükör 2018, Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, Budapest, pp: 15-33
- [4/a] Munkaerő piaci tükör 2018. Regionális különbségek: foglalkoztatási ráta. KSH MEF. URL.: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut09_01.xls Letöltés ideje: 2020.06.28.
- [4/b] Munkaerő piaci tükör 2018. Regionális különbségek: munkanélküliségi ráta a Munkaerő-felmérés szerint. KSH MEF. URL: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut09_02.xls Letöltés ideje: 2020.06.28.
- [5] Belyó P.- Ékes I. 2008.: A munkaerő-piaci kereslet és kínálat. in: Lengyel J. et al: Munkaerő-piaci kutatások 2008 , ÁFSZ jelentés, Budapest, pp 13-24
- [6] Borbély P. – Fülöp E. (szerk.) 2008: Munkaerőpiaci kutatások. Foglalkoztatási és Szociális Hivatal, 200 p. URL: www.employmentpolicy.hu Letöltés ideje: 2019.02.08.
- [7] Európai Bizottság, EURES, Munkaerőpiaci információk. URL: <https://ec.europa.eu/eures/main.jsp?catId=2775&Imi=Y&acro=Imi&lang=hu&recordLang=hu&parentId=&countryId=HU®ionId=HU3&nuts2Code=HU31&nuts3Code=null&mode=text®ionName=Eszak-Magyarország> Letöltés ideje: 2020.07.10.
- [8/a] Horn J. 2020: Kiegészítő anyagok a GINOP -5-3-5-18-2019-00125 pályázathoz, 12 p. kézirat
- [8/b] Horn J. 2020: A hazai lignitbányászat (Mátrai Erőmű Zrt.) jelenlegi és várható munkaerő szempontjából jelen idős valós helyzetéről. Részanyag a GINOP -5-3-5-18-2019-00125 pályázathoz, 19 p. kézirat
- [9] Kalocsai K. 2002: Magyarország válságrégiói és menedzselésük jellemzői, Borsod-Abaúj-Zemplén megye, 59 p. URL: <http://midra.uni-miskolc.hu/document/11989/3656.pdf> Letöltés ideje: 2019. 08. 10.
- [10] Kapás J. - Czeglédi P. 2008: Technológiai és intézményi változások a munkapiacon és a vállalati szervezetben. Közgazdasági Szemle, április, 308–332.
- [11] Lipták, K. 2014: Az Észak-magyarországi régió munkaerő-piaci folyamatainak vizsgálata COMPETITIO 13:2 pp. 84-102., 19 p.
- [12] Munkaerőpiaci helyzetkép, 2014–2018, Központi Statisztikai Hivatal, Budapest URL: <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/munkerohelyz/munkerohelyz17.pdf> Letöltés ideje: 2020. 06. 28.
- [13] LG1005 Nemzetgazdaság havi kereseti és létszám adatai, Legalább öt főt foglalkoztató vállalkozások, költségvetési intézmények teljes körűen és foglalkoztatás szempontjából jelentős

nonprofit szervezetek B - Bányászat, köfajtés. Központi Statisztikai Hivatal, STADAT URL: <http://statinfo.ksh.hu/Statinfo/haViewer.jsp> Letöltés ideje: 2020. 06. 28.

[14] Siskáné Sz. B. 2005: A bányabezárások társadalomföldrajzi szempontú vizsgálata Rudabánya és Bad Bleiberg környékén, PhD értekezés, Miskolci Egyetem, Társadalomföldrajz Tanszék, 140 p.

[15] Siskáné Sz. B. et al. 2013: Észak-Magyarország felhagyott bányászati területeinek hasznosítási lehetőségei. in: Észak-magyarországi Stratégiai Füzetek, X. évfolyam 1. szám, pp 26-37

[15/a] Siskáné Sz. B. 2020: Észak-Magyarország demográfiája. Kézirat

[16] STATISZTIKAI TÜKÖR, A KSH jelenti: gazdaság és társadalom, 2018/12. URL: <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/gyor/jel/jel21812.pdf> Letöltés ideje: 2020.06.28.

[17] STATISZTIKAI TÜKÖR, Munkaerőpiaci folyamatok, 2019. I. negyedév. URL: <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/mpf/mpf1903.pdf> Letöltés ideje: 2020.06.28.

[18] Tóthné Sikora G. 2002: MUNKAERŐPIACI ISMERETEK. Oktatási segédlet. Miskolci Egyetem, 98 p. URL: <http://midra.uni-miskolc.hu/document/11768/3738.pdf> Letöltés ideje: 2020. 06. 28.

[19] TA2018_W Éves településstatisztikai adatok 2018-as településszerkezetben, Központi Statisztikai Hivatal URL: <http://statinfo.ksh.hu/Statinfo/haDetails.jsp?query=kshquery&lang=hu> Letöltés ideje: 2020. 06. 28.

[20] 2.1.2.3. Öregedési index, %, Központi Statisztikai Hivatal, URL: http://www.ksh.hu/thm/2/indi2_1_2.html?lang=hu Letöltés ideje: 2020. 06. 28.

[21] 2.1.2.34. A 15–74 éves népesség gazdasági aktivitása megyénként és régióként, Központi Statisztikai Hivatal, URL: https://ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_hosszu/xls/h2_1_2_34.xls?lang=hu Letöltés ideje: 2020. 06. 28.

[22] 2.1.35. Az alkalmazásban állók száma nemzetgazdasági áganként (2009–), Központi Statisztikai Hivatal URL: https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_qli062b.html Letöltés ideje: 2020. 06. 28.

[23] 2.1.47. Üres álláshelyek száma és aránya, Központi Statisztikai Hivatal URL: https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_qli027a.html Letöltés ideje: 2020. 06. 28.

[24] 2.1.5. A 15–74 éves népesség száma legmagasabb iskolai végzettség szerint, nemenként (1998–), Központi Statisztikai Hivatal URL: https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_qlf015.html Letöltés ideje: 2020. 06. 28.

[25] 2.1.7.2. A foglalkoztatottak száma nemzetgazdasági ágak, ágazatok szerint, nemenként – TEÁOR'08, Központi Statisztikai Hivatal URL: https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_qlf005a.html Letöltés ideje: 2020. 06. 28.

[26] 6.1.3. Népsűrűség, települések száma, január 1. (2001–), Központi Statisztikai Hivatal URL: https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_wdsd005b.html Letöltés ideje: 2020. 04. 05.

[27] 6.1.5. A népmozgalom főbb arányszámai (2001–), Központi Statisztikai Hivatal URL: https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_wdsd007b.html Letöltés ideje: 2020. 04. 05.

[28] 6.1.6. Eltartottsági ráta, öregedési index, január 1. (2001–), Központi Statisztikai Hivatal URL: https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_wnt002.html Letöltés ideje: 2020. 04. 05.

[29] 6.2.1.4.2. A foglalkoztatottak száma nemzetgazdasági szektorok szerint – TEÁOR'08 (2008–), Központi Statisztikai Hivatal URL: https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_qlf032.html Letöltés ideje: 2020. 06. 28.

[30] 6.2.1.5. A foglalkoztatottak száma foglalkoztatásuk jellege szerint (2006–), Központi Statisztikai Hivatal URL: https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_qlf033.html Letöltés ideje: 2020. 06. 28.

[31] 6.2.1.7. A gazdaságilag aktív népesség száma (ezer fő), Központi Statisztikai Hivatal URL: https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_qlf023e.html Letöltés ideje: 2020. 06. 28.

[32] 6.2.1.9. Aktivitási arány (2000–), Központi Statisztikai Hivatal URL: https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_qlf025b.html Letöltés ideje: 2020. 06. 28.

[33] 6.2.1.10. Foglalkoztatási arány (2000–), Központi Statisztikai Hivatal URL: https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_qlf026b.html Letöltés ideje: 2020. 06. 28.

[34] 6.2.1.11. Munkanélküliségi ráta (2000–), Központi Statisztikai Hivatal URL: https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_qlf027b.html Letöltés ideje: 2020. 06. 28.

[35] 6.6.5. Borsod-Abaúj-Zemplén megye, Összefoglaló táblák (STADAT) - Évközi, területi adatok - Megyéenkénti adatok, 2019 I-IV negyedév, Központi Statisztikai Hivatal URL: http://www.ksh.hu/stadat_evkozi_6_6 Letöltés ideje: 2020. 04. 05.

[36] 6.6.10. Heves megye, Összefoglaló táblák (STADAT) - Évközi, területi adatok - Megyéenkénti adatok, 2019 I-IV negyedév, Központi Statisztikai Hivatal URL: http://www.ksh.hu/stadat_evkozi_6_6 Letöltés ideje: 2020.04.05.

[37] 6.6.13. Nógrád megye, Összefoglaló táblák (STADAT) - Évközi, területi adatok - Megyéenkénti adatok, 2019 I-IV negyedév, Központi Statisztikai Hivatal URL: http://www.ksh.hu/stadat_evkozi_6_6 Letöltés ideje: 2020.04.05.

[38] Interaktív korfa; Észak-Magyarország népességének száma nemek és életkor szerint, január 1. URL: <http://www.ksh.hu/interaktiv/korfak/terulet.html?lang=hu> Központi Statisztikai Hivatal, Letöltés ideje: 2020.07.22.